

35.5

A photograph of two men in dark suits shaking hands outdoors. The man on the left has a beard and glasses, and is wearing a patterned tie. The man on the right has short, light-colored hair and is wearing a red tie. They are standing in front of a dark wooden fence with green foliage in the background.

ÅRLIG Redegørelse 1997

Forsvarsministeren

Indholdsfortegnelse

	Side
Forsvarsministerens forord	3
Kapitel 1, Efter Madrid, NATO under forandring	5
Nye strukturer	5
Nye Samarbejdsformer	6
NATO-Rusland	7
NATO's optagelse af nye medlemmer	7
Forberedelsen af de nye medlemmer	8
Dansk-tysk-polsk samarbejde videreføres	9
Forstærket Partnerskab-for-Fred (PfP)	10
Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd (EAPC)	10
Partnere involveres	10
Militær integration	11
Forsvar mod terror og masseødelæggelsesvåben	11
Kapitel 2, NATO i Bosnien	12
Situationen i Bosnien ved årsskiftet	12
Problemer løses	12
Overgangen fra IFOR til SFOR	13
Magtkampen i Republika Srpska	13
Genhusning og fri bevægelighed	14
Lokalvalget i Bosnien	14
Krigsforbrydertribunalet	15
De danske enheder i Bosnien	16
SFOR's mandat udløber	17
Udviklingen af et samarbejdsprogram med Bosnien	17
Kapitel 3, Albanien	18
Oprøret starter	18
Intermezzo	19
Det internationale samfund reagerer	19
Planlægningen af Operation ALBA	19
Bornholmere i Albanien	20
Den danske styrke	21
Opgaver ved Den Multinationale Styrke og forsvarsministerens besøg	21
Operation ALBA forlænges indtil valget	22
Bornholmerne hjemme igen	22
NATO's PfP-bistand til Albanien	23
Kapitel 4, Multinational UN Stand-By Forces High Readiness Brigade (SHIRBRIG) begynder at tage form	24
Dansk initiativ	24
FN's Generalsekretær i Danmark	25
Organisation	25

Brigadens opbygning	26
Det kommende arbejde	26
Kapitel 5, Forsvarskommissionen	28
Forsvarskommissionen af 1997	28
Forsvarskommissionens sammensætning	29
Forsvarskommissionens kommissorium	30
Status	31
Udvalget vedrørende forsvarets materiel	32
Materielrapporten	33
Kapitel 6, Forsvarets Efterretningstjeneste	34
Opgaver	34
Interesseområde	35
Indhentning af informationer	35
Rapportering	35
Militær sikkerhed	36
Kontrol	36
“Skæg og blå briller”	37
Kapitel 7, Holmen	38
Udflytning fra Holmen	38
Holmen-udvalget og udvikling af Holmen	39
Afhændelse af bygninger og arealer på Holmen	40
Kapitel 8, Året der gik	41
Tillæg	
1. Forsvarets økonomi	65
2. Vedtagne lovforslag	69
3. Folketingsbeslutninger	70
4. Forespørgsler	71
5. Spørgsmål til forsvarsministeren	72
6. Spørgsmål fra Forsvarsudvalget	76
7. Materielskitsen	87
Ordliste	91

Udgiver: Forsvarsministeriet

Holmens Kanal 42, 1060 København K

Tlf. 33 92 33 20.

Oplag: 5000 eksemplarer, marts 1998.

Tryk: Stougaard Jensen/Scantryk A/S

Findes på Forsvarsministeriets homepage på adressen www.fmn.dk

Forsiden: Præsident Bill Clinton møder Forsvarsminister Hans Hækkerup i Mindelunden under Præsidentens besøg i Danmark.

Foto: Official White House Photo.

Forsvarsministerens forord

Med murens fald kom også vores generation til at skrive historie. De sorte skyer over Europa med truslen om en altødelæggende atom-krig svævende over vores hoveder forsvandt nærmest med et trylleslag. Men det var ikke magi, der forvandlede vores del af verden til et mere sikkert sted. Det var først og fremmest befolkningerne under de totalitære regimer, der beviste, at frihed og sandhed ikke kan undertrykkes for evigt. Nu, hvor euforien forlængst har lagt sig, knap ti år efter murens fald, stiller befolkningerne i både i øst og vest nye krav til deres regeringer. Eftertiden vil bedømme os på, hvordan vi greb chancerne, og hvordan vi udnyttede mulighederne for at skabe en mere sikker verden efter murens fald. Vi får ikke lov til bevidstløst at dvæle ved begivenhederne i 89.

I øst forventer man større velstand og tryghed. I vest forventer man, at vi hjælper de nye demokratier på fode, samtidig med at nye sikkerhedspolitiske udfordringer håndteres. Regionale konflikter må ikke få lov at eskalere til skade for andre mennesker og til skade for os selv. Det handler både om etik og egoisme.

Der er i befolkningen en forventning om, at vi engagerer os. Danmark er et af de lande, der har overskud på alle slags konti. Vi har overskud til at hjælpe andre. Det har været baggrunden for den traditionsrige, danske fredsbevarende indsats. Denne indsats har lært os - ikke mindst de seneste år - at vores internationale engagement er godt for andet end vores samvittighed. Engagement og samarbejde er en tillids- og sikkerhedsskabende faktor i sig selv - og for os selv.

Denne årlige redegørelse for 1997 handler i høj grad om disse ting. Både i stort og småt. Lad mig starte med det store.

I sommeren 1997 besluttede NATO at åbne sig for de nye demokratier i øst- og centraleuropa. Polen, Ungarn og Tjekkiet bliver de første nye lande i et NATO, der løbende er under forandring. Og flere, nye lande vil komme til. Danmark var og er fortsat en aktiv medspiller i hele dette forløb.

Åbningen af NATO er et syvmile-skridt mod et mere sikkert Europa og en vigtig del af den samarbejdsstruktur i Europa, der først og fremmest skal sikre en demokratisk og økonomisk udvikling på vores kontinent. Mennesker og økonomier kan ikke udvikle sig i utryghed og isolation. Derfor vil de nye demokratier med i EU og NATO. Og derfor ville det have været en misforståelse af historiske dimensioner, hvis vi havde løftet hængebroen op til et Fort Europa.

Vi valgte den rigtige løsning: At udvikle vores sikkerhedspolitiske og økonomiske strukturer i samarbejde med de nye demokratier. Det sker allerede i dag, hvor vi på det forsvarspolitiske område har et tæt samarbejde med blandt andre landene omkring Østersøen.

I Årlig Redegørelse 97 kan man også læse om vores engagement i Albanien, der startede og sluttede i dette år. I forhold til de store linjer, som netop beskrevet, var Albanien-engagementet et lille, men meget konkret og vigtigt

eksempel på nødvendigheden af et internationalt samarbejde til gavn for et land og dets borgere i krise.

Som det gælder i mange konflikter, bunder Albanien-krisen i økonomiske og sociale problemer. Dem kunne vi ikke løse med soldater og pansrede køretøjer. Derimod lykkedes det fuldt ud at tage toppen af det anarki, der bredte sig med hast i Albanien. Og vi sikrede afholdelsen af frie valg, der var det første skridt mod et mere stabilt Albanien.

Danmarks bidrag med en deling fra Bornholms Værn var beskedent, men betydningsfuldt. Operation ALBA - på mandat fra FN og OSCE - var en succes, til trods for, at den internationale indsats ikke tog afsæt i et fast sammenhængt forsvarssamarbejde - som vi har set det med eksempelvis den NATO-ledede SFOR-styrke i Bosnien. I Albanien var der tale om en koalition af de villige lande, hvilket i denne sag viste sig at være i tide og tilstrækkeligt.

Alligevel er det for Danmark en naturlig ambition at være med til - i forskellige internationale sammenhænge - at opbygge en hurtig, fredsbevarende kapacitet, således at verdenssamfundet står klar til at rykke ud før krise bliver til krig. Etableringen af en international, hurtig FN-udrykningsstyrke - SHIRBRIG - er et eksempel på hvordan vi i god tid kan forberede os på en fredsbevarende indsats i en krise, som vi endnu i dag ikke kender til eller kan forudse.

Det danske SHIRBRIG-initiativ har fået yderligere vind i sejlene i 1997. Det beskrives nærmere i denne Årlig Redegørelse, der i sin helhed gerne skulle give et indtryk af hvordan nutidens og fremtidens forsvarspolitiske byggeri er ved at tage form - både i stort og småt.

Hans Hækkerup
HANS HÆKKERUP

KAPITEL 1

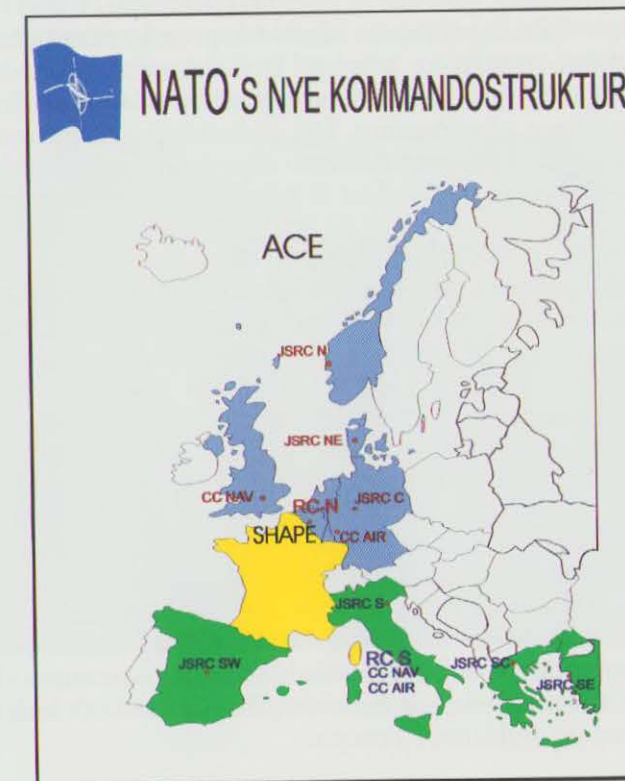
Efter Madrid - NATO under forandring

NATO-topmødet i Madrid markerede den foreløbige kulmination på den tilpasningsproces, som NATO har undergået siden ophøret af Den Kolde Krig. Man taler med rette om "Det Nye NATO", som i høj grad afspejler de nye sikkerhedspolitiske vilkår i verden. Tilpasningen er såvel intern som ekstern. Den interne del sigter mod optimering af NATO's evne til at løse de nye sikkerhedspolitiske udfordringer. Den er dermed en indirekte forudsætning for den eksterne tilpasning, herunder for NATO's udvidelse.

Nye strukturer

Den interne tilpasning vedrører for det første revisionen af Alliancens kommandostruktur. Under NATO-ministermøderne i december 1997 lykkedes det at nå til enighed om en omstrukturering af kommandostrukturen i NATO. Formålet med omstruktureringen af NATO's kommandostruktur er at bringe den i bedre overensstemmelse med den nye sikkerhedspolitiske situation, at gøre den mere fleksibel og strømlinet samt at gøre den bedre egnet til at løse NATO's nye opgaver.

- ACLANT: SC(US)
- RC East (UK)
- RC West (US)
- RC Southeast (PO)
- STRIKFLTLANT (US)
- SUBACLANT (US)

ver med øget vægt på bl.a. fredsstøttende og stabilitetsfremmende opgaver. Den nye kommandostruktur kommer til at bestå af tre niveauer: Et strategisk niveau, et regionalt niveau og et subregionalt niveau.

Omstruktureringen indebærer en videreførelse af et værnssfælles, multinationalt NATO hovedkvarter på dansk jord - Joint Sub-Regional Command NORTHEAST. Dette hovedkvarter tilhører det subregionale niveau under Regional Command North på linie med lignende hovedkvarterer i Norge og Tyskland samt to værnsspecifikke hovedkvarterer i henholdsvis Storbritannien og Tyskland. De opgaver, som disse hovedkvarterer skal løse, er endnu ikke endeligt fastlagt. For det danske område indebærer omstruktureringen, at overlappende ansvarsområder i og omkring Østersøen undgås.

Den endelige beslutning om implementering af den nye kommandostruktur forventes ultimo 1998/primo 1999.

For det andet omfatter omstruktureringen udviklingen af den europæiske sikkerheds- og forsvarsidentitet (European Security and Defence Identity) inden for Alliancen. Hovedtrækkene heri blev fastlagt på NATO-udenrigsministermødet i Berlin i juni 1996.

Det tredje element udgøres af etableringen af multinationale flerværns indsatsstyrker, Combined Joint Task Forces (CJTF), som for øjeblikket er under afprøvning gennem to prøveøvelser.

Endelig tilføjede Madrid-topmødet et nyt element i form af en gennemgang af den strategiske koncept. Den strategiske koncept beskriver NATO's formål og opgaver og er dels Alliancens ansigt udadtil og dels retningsgivende for NATO's militære planlægning. Det er hensigten at gennemgå koncepten for at sikre, at den er i fuld overensstemmelse med den sikkerhedspolitiske situation og perspektiverne herfor. Det er hensigten at afslutte gennemgangen i 1999.

Nye samarbejdsformer

Den eksterne tilpasning består af NATO's samarbejde med de øvrige europæiske lande samt åbning for medlemskab for nogle lande. Første skridt blev taget med dannelsen af Det Nordatlantiske Samarbejdsråd (North Atlantic Cooperation Council (NACC)) i 1991. Derefter fulgte det succesrige Partnerskab for Fred (Partnership for Peace (PfP)) program (se senere).

Den videre eksterne tilpasning består af en række tiltag, som alle udmøntede sig i konkrete vedtagelser og initiativer på eller umiddelbart forud for Madrid-topmødet. Tiltagene - i form af udviklingen af forholdet NATO-Rusland og NATO-Ukraine, styrkelsen af PfP, etableringen af Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd (Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC)) samt udvidelsen af NATO - skal ses i sammenhæng med hinanden. Samlet bidrager disse tiltag væsentligt til den fremtidige sikkerhed og stabilitet i Europa. Inddragelse af partnerlande i den NATO-ledede (SFOR) operation i Bosnien er et konkret resultat af det praktiske samarbejde i PfP og NATO's ledende rolle i tilvejebringelsen af fred og stabilitet i Europa.

NATO-Rusland

Den 27. maj underskrev Rusland og NATO en aftale, der kaldes "Grundlæggende Akt". Der er tale om en historisk aftale, som åbner op for et vidtfavnende samarbejde mellem NATO og Rusland som supplement til det allerede eksisterende samarbejde indenfor rammerne af PfP. Akten indeholder principper for samarbejdet, etablering af et permanent fælles NATO-Rusland Råd (Permanent Joint Council (PJC)), identifikation af samarbejdsområder samt et afsnit om politisk-militære forhold. Det permanente fælles råd skal muliggøre konsultation, koordination og, hvis muligt, fælles aktion om sikkerhedspolitiske spørgsmål af fælles interesse. NATO og Rusland har vedtaget et program for 1998, som opstiller et vidtfavnende samarbejde. Rusland har endvidere i forlængelse af Akten etableret en permanent militær delegation til NATO i efteråret 1997.

NATO har også styrket forholdet til Ukraine gennem undertegnelse af et NATO-Ukraine charter i forbindelse med topmødet i Madrid. Også dette samarbejde skal ses som et supplement til PfP. Omend charteret ikke er helt så vidtrækkende som Akten med Rusland, giver charteret mulighed for et perspektivrigt og substantielt samarbejde mellem Alliancen og Ukraine. På den baggrund er der også med Ukraine vedtaget et konkret samarbejdsprogram for 1998.

NATO's optagelse af nye medlemmer

Åbningen af NATO for nye medlemmer har været undervejs siden NATO-topmødet i Bruxelles i 1994. Det blev i juli i Madrid besluttet at invitere Polen, Tjekkiet og Ungarn til at indlede optagelsesforhandlinger med NATO. Optagel-

Forsvarsminister Hans Hækkerup mødes med sin tyske kollega, Volker Rühe (højre) og sin polske kollega, Stanislaw Dobrzanski (venstre) i Polen for at diskutere NATO-udvidelse og militarsamarbejde. (Foto: Nordfoto, Alik Keplitz)

sesforhandlingerne foregik i efteråret 1997, og i december undertegnedes optagelsesprotokollerne på NATO-udenrigsministermødet. Samtidig konkluderede udenrigsministrene på baggrund af en studie af omkostningerne forbundet med udvidelsen, at disse vil være håndterlige. Udvidelsen skal herefter ratificeres i alle berørte lande i henhold til nationale procedurer. Den danske regering fremsatte 19. december forslag til Folketingsbeslutning om udvidelsen med de tre lande, hvorved Danmark blev det første land, der indledte ratifikationsprocessen.

Madrid-topmødet bekræftede samtidig, at åbningsprocessen fortsætter, og kandidatlandenes ønske om medlemskab og deres anstrengelser i den forbindelse blev budt velkommen. Fra dansk side har man med tilfredshed noteret, at topmødeerklæringen anerkender fremskridtene mod stabilitet og samarbejde i de baltiske lande, som også søger medlemskab. Det noteres endvidere i kommunikéet, at geografisk placering ikke vil være en parameter for de europæiske lande, der søger medlemskab, og at kriterierne forbliver de samme.

Kommunikéet fra topmødet indeholder desuden konkrete tiltag, der underbygger erklæringen om fortsat åbenhed. Det gælder i særlig grad Madrid-topmødets beslutninger om at videreføre den intensiverede dialog og etablering af en "review" mekanisme.

NATO har siden 1996 haft en intensiveret dialog med de lande, som har ønsket et større kendskab til Alliancen og åbningsprocessen. Denne dialog vil fortsætte efter topmødet. Den vil finde sted både inden for EAPC og i form af periodiske møder, hvor et lands repræsentanter vil få mulighed for møder med eksempelvis NATO-Rådet eller NATO's Internationale Stab. Dialogen er åben for alle lande, der ønsker en sådan. Den vil dække det fulde spektrum af politiske, militære, finansielle og sikkerhedsmæssige spørgsmål forbundet med NATO's udvidelse. Da denne dialog har været en integreret del af udvidelsesprocessen, viser dialogens fortsættelse, at NATO vil gennemføre flere åbningsrunder.

Topmøderklæringen fra Madrid pålægger desuden NATO-udenrigsministrene kontinuerligt at overveje optagelse af yderligere lande i fremtiden. Udenrigsministrene skal således rapportere herom til Stats- og Regeringscheferne i forbindelse med disses næste møde i 1999.

Endelig skal det nævnes, at også etableringen af EAPC og styrkelsen af PfP skaber rammer, som muliggør et tæt samarbejde mellem NATO og partnerlandene. Med princippet om selv-differentiering er der desuden særlige muligheder for de lande, der ønsker at indgå i et meget tæt samarbejde med Alliancen.

Forberedelsen af de nye medlemmer

Den forestående optagelse af tre nye medlemmer indebærer et ganske betydeligt arbejde med at forberede landene til medlemskab. Det indebærer i første omgang etablering af et minimum af interoperabilitet, som skal muliggøre samarbejde med NATO og styrkerne under NATO's ledelse. Det indebærer blandt andet sprogundervisning, etablering af nødvendige kommunikationsforbindelser

samt etablering af sammenhængende luftrumskontrol og -forsvar.

De seneste års danske bilaterale samarbejde med Polen på det militære område har medvirket til at forberede Polen til NATO-medlemskab. Danmark har også efter Madrid-topmødet bidraget med konkret støtte.

Aftaler og dokumenter omkring det trilaterale korps overdrages til divisionscheferne på torvet i Greifswald. (Foto: Danske Division)

Dansk-tysk-polsk samarbejde videreføres

Også det trilaterale samarbejde mellem Danmark, Tyskland og Polen har øget Polens evne til og mulighed for at deltage fuldt ud i Alliancens virke. Som en naturlig videreførelse af det succesrige samarbejde mellem Polen, Tyskland og Danmark har de tre landes forsvarsministre besluttet at nedsætte en trilateral arbejdsgruppe, der skal undersøge mulighederne for at danne et multinationalt korps. Udgangspunktet er, at korpset baseres på det dansk-tyske korps LAND-JUT, hvis hovedkvarter er beliggende i Rendsburg, Tyskland. Gennem tilførelse af blandt andet enheder og stabsofficerer fra Polen er det tanken at danne et multinationalt korps på linie med øvrige multinationale korps i Europa. Hensigten er, at Danske Division, 14. Tyske Division og 12. Polske Division skal indgå som de væsentligste elementer i korpset. Netop disse tre divisioner har i forvejen et omfattende samarbejde, hvilket blev befæstet ved indgåelse af en såkaldt "Patenschaft"-aftale i Greifswald den 28. oktober.

Status i udredningsarbejdet vedrørende den mulige etablering af det multinationale korps er, at den trilaterale arbejdsgruppe har konstitueret sig og indledt en møderække med henblik på at kunne aflevere en rapport til ministrene i foråret 1998. På baggrund af blandt andet denne rapport skal der ske national behandling og godkendelse af planerne for etablering af korpset. Hensigten er, at korpset kan etableres i forbindelse med Polens forventede indtræden i NATO i april 1999.

Forstærket Partnerskab-for-Fred (PfP)

På NATO-udenrigsministermødet i Sintra den 29. maj blev rapporten udarbejdet af Senior Level Group (SLG) on Partnership for Peace (PfP) Enhancement vedrørende det styrkede PfP vedtaget. Med vedtagelsen blev der iværksat en lang række af initiativer, der alle har som mål at udvide PfP-samarbejdet til at omfatte hele spektret af ikke-artikel 5 opgaver. Formålet med styrkelsen af PfP er således, at:

- Styrke partnernes deltagelse i den politiske konsultationsproces,
- operationalisere PfP og
- involvere partnerne i større omfang i PfP-samarbejdets planlægnings- og beslutningsproces.

Det styrkede PfP vil som hidtil være baseret på princippet om, at partnerne deltager i det omfang og i de aktiviteter, som opfylder det enkelte lands egen beslutning og behov.

Initiativerne i det styrkede PfP deles i fire områder:

- Etableringen af Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd.
- Øvrige politiske tiltag.
- Militære tiltag.
- Generelle tiltag i øvrigt.

Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd (EAPC)

Med etableringen af EAPC er den politiske og militære samarbejdsaktivitet samlet i ét råd, der bygger på det tidligere NACC og PfP-samarbejde. EAPC holder møder på stats- og regeringschefsniveau efter behov og halvårslige møder på såvel udenrigs- som forsvarsministerniveau og månedlige møder på ambassadorniveau.

Som den militære dimension af EAPC er oprettet en militærkomité (MC) med deltagelse af partnerlandene. Der er således etableret et EAPMC, hvor landenes forsvarschef mødes hvert halve år, og repræsentanter for forsvarscheferne mødes hver måned.

Partnere involveres

De øvrige politiske tiltag omfatter en øget og tidligere inddragelse af partnerne i konsultationer og beslutningsprocesser omkring PfP-samarbejdet. Det indebærer bl.a. konsultationer i forbindelse med NATO-ledede PfP operationer og udarbejdelse af et politisk-militært rammepapir for PfP operationer under inddragelse af partnerne. Endvidere inddrages partnerlandene i beslutningsprocessen omkring PfP-samarbejdet generelt, og der er øget partnerdeltagelse i forskellige NATO-fora.

Under udarbejdelsen af Senior Level Group-rapporten blev der fra dansk

side især lagt vægt på, at der bliver udarbejdet et politisk-militært rammepapir for PfP operationer. Det var dansk holdning, at partnerne skulle inddrages så tidligt som muligt i dette arbejde, og at udarbejdelsen af dette dokument kunne være en substantiel opgave for EAPC med en efterfølgende godkendelse på et EAPC-ministermøde.

Militær integration

Nye militære tiltag har til hensigt at gøre PfP-samarbejdet mere operationelt. De omfatter bl.a. konsultationer med partnerne i Militærkomite-regi og etablering af PfP stabelementer ved udvalgte NATO hovedkvarterer. Endvidere bliver partnerne involveret i CJTF øvelsesplanlægning og koncept- og doktrinudvikling. Hertil kommer etablering af udvidede muligheder for forbindelsesarrangementer og for udpegning af partnerlande som øvelseskoordinators ved NATO/PfP-øvelser, samt etablering af internationale partnerstillinger ved Partnerskabscellen (PCC) ved NATO hovedkvarteret i Mons i Belgien.

Fra dansk side blev der i SLG-rapportens udarbejdelsesfase især lagt vægt på muligheden for etablering af PfP stabelementer på alle niveauer af Alliansens kommandostruktur, hvor der er et behov, og hvor der kan anvendes de nødvendige ressourcer. Endvidere blev det prioriteret, at der bliver taget skyldigt hensyn til partnernes præferencer for, hvor de ønsker at være repræsenteret. På forsvarsministermødet i december 1997 blev der opnået enighed om etablering af PfP stabelementer ved Den Internationale Militære Stab (IMS) i Bruxelles og på det strategiske og regionale niveau i kommandostrukturen. Samtidig blev det besluttet at iværksætte et studie om behovet for PfP stabelementer på det sub-regionale niveau i kommandostrukturen. Fra dansk side ses der at være et udprøvet behov for PfP stabelementer på det subregionale niveau - herunder ikke mindst ved NATO hovedkvarteret i Karup.

Forsvar mod terror og masseødelæggelsesvåben

Andre nye tiltag omfatter initiativer inden for en række områder, eksempelvis udvidede muligheder for anvendelse af NATO Security Investment Programme (NSIP)-midler til finansiering af PfP-aktiviteter, indarbejdelse af forsvar mod masseødelæggelsesvåben i partnernes planlægningsproces samt identifikation af emner for konsultation vedrørende terror- og sabotageaktioner. Endvidere kan generelle tiltag eksempelvis være styrkelse af NATO's kontaktambassader med en mulighed for senere at etablere NATO/PfP-kontorer i de partnerlande, der måtte udtrykke ønske herom.

I arbejdet med disse initiativer er der fra dansk side især lagt vægt på at få skabt mulighed for etablering af NATO/PfP-kontorer i de partnerlande, der måtte ønske det.

Det styrkede PfP åbner for et langt rigere og mere intenst samarbejde med partnerne. Forskellen mellem allierede og partnere er blevet indsnævret. Navnlig er der skabt et bedre grundlag for, at allierede og partnere kan forberede sig på og arbejde tættere sammen i fredsstøttende operationer.

KAPITEL 2

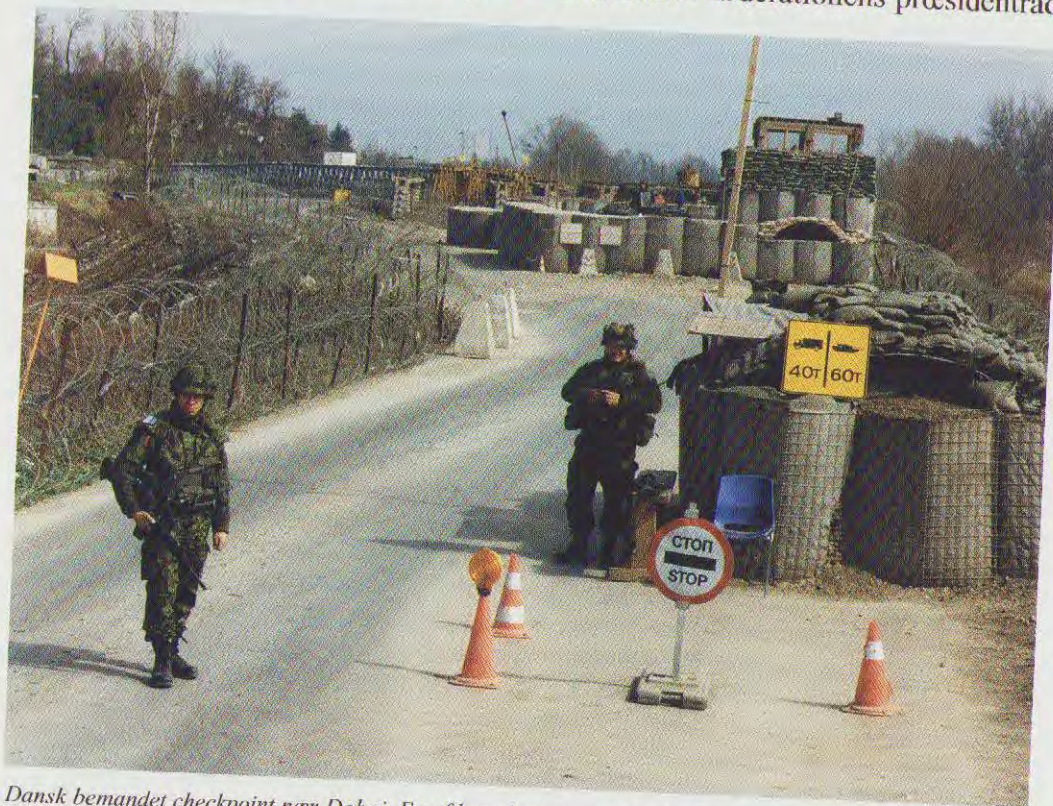
NATO i Bosnien

Situationen i Bosnien ved årsskiftet

Ved årsskiftet 1996/97 var den militære situation i Bosnien rolig. Parterne levede generelt op til Dayton-aftalens militære bestemmelser. Anderledes så det ud med opfyldelsen af den civile del af Dayton-aftalen, som også i 1997 skulle komme til at volde en del bekymring. De tidligere stridende parter havde svært ved at finde en form for samarbejde, som alle kunne enes om. Det medførte blandt andet, at Verdensbanken udskød en donation på en milliard dollars, da parterne ikke havde oprettet en fælles institution til kanalisering af midlerne beregnet på genopbygning af landet.

Problemer løses

Der var dog også lyspunkter. 11. januar underskrev føderationens præsidentråd

Dansk bemanded checkpoint nær Doboj. En af hovedopgaverne for de danske enheder er kontrol af den frie bevægelighed. (Foto: Forsvarets Oplysnings og Velfærdstjeneste)

en aftale om den fremtidige struktur for de væbnede styrker. Denne aftale er vigtig for de trænings- og våbenprogrammer, der skal forhindre fremtidige krigshandlinger mellem parterne ved at gøre dem militært lige stærke. Den bosniske hærs struktur kommer til at indeholde fire korps, hvoraf et er bosnisk-kroatisk, og de andre tre er bosniske, en styrke på i alt 30.000 - 35.000 mand.

Et af Dayton-aftalens problemområder, fremtiden for byen Brcko, blev ikke løst som foreskrevet i aftalen. Ifølge aftalen skulle voldgift være afsluttet 14. december 1996, men aftalen blev udsat til 15. februar 1997. Voldgiftsdomstolen vurderede imidlertid i begyndelsen af 1997, at situationen ikke var moden til at træffe en endelig afgørelse om byens fremtid. 14. februar blev der derfor afsagt en midlertidig kendelse, hvorefter den endelige afgørelse blev udskudt endnu et år. Indtil den endelige afgørelse skal byen være under international kontrol. Det forventes, at Brcko sammen med Posavina-korridoren fortsat vil være mulige problemområder.

Genopbygningen af infrastrukturen skrider frem. 27. september blev fire broer over grænsefloden Sava mellem Bosnien og Kroatien genåbnet.

For at fremskynde løsningen af de mange udestående problemer i Bosnien kom den amerikanske forhandler Richard Holbrooke til Bosnien 6. august og indledte straks en forhandlingsrække med de implicerede parter.

Overgangen fra IFOR til SFOR

Stabiliseringsstyrken SFOR overtog 20. december 1996 officielt ansvaret for NATO's operation i Bosnien fra Implementeringsstyrken IFOR. Den endelige justering af troppekontingenter og ansvarsområder var dog først afsluttet den 1. februar. SFOR består af i alt ca. 35.000 soldater, der kommer fra alle NATO-lande og fra 20 ikke-NATO-lande - herunder Rusland.

Magtkampen i Republika Srpska

I Republika Srpska - den serbiske del af Bosnien - har der gennem hele året været intern politisk uro. Den valgte præsident Biljana Plavsic, med hovedkvarter i Banja Luka, kom i modstrid med den ultranationale fløj i Pale. Pale-fløjen er stadig under stor indflydelse af den tidligere selvbestaltede præsident Radovan Karadzic og har Momcilo Krajisnik, det serbiske medlem af præsidentrådet, som sit mest prominente medlem.

Et af magtkampens højdepunkter kom i starten af juli måned, hvor præsident Plavsic opløste parlamentet. En forfatningsdomstol kendte opløsningen forfatningsstridig, og præsidenten blev afsat af parlamentet. Støttet af det internationale samfund fortsatte Plavsic magtkampen, og 24. september indgik hun en aftale med Krajisnik om afholdelse af valg til parlamentet 23. og 24. november. Valget blev overvåget af OSCE, støttet af SFOR, og det blev gennemført uden, at det kom til alvorlige episoder. Ingen af de opstillede partier og dermed heller ikke Pale-fløjen eller præsidents Plavsics parti opnåede absolut flertal. Afholdelsen af parlamentsvalget førte derfor ikke til en afslutning på den politiske magtkamp i Republika Srpska, der dermed forventes at fortsætte ind i 1998.

En af hovedopgaverne for de danske styrker i Bosnien er genhusningspatruljerne, hvor det sikres, at der ikke sker afbrænding og sprængning af huse. (Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

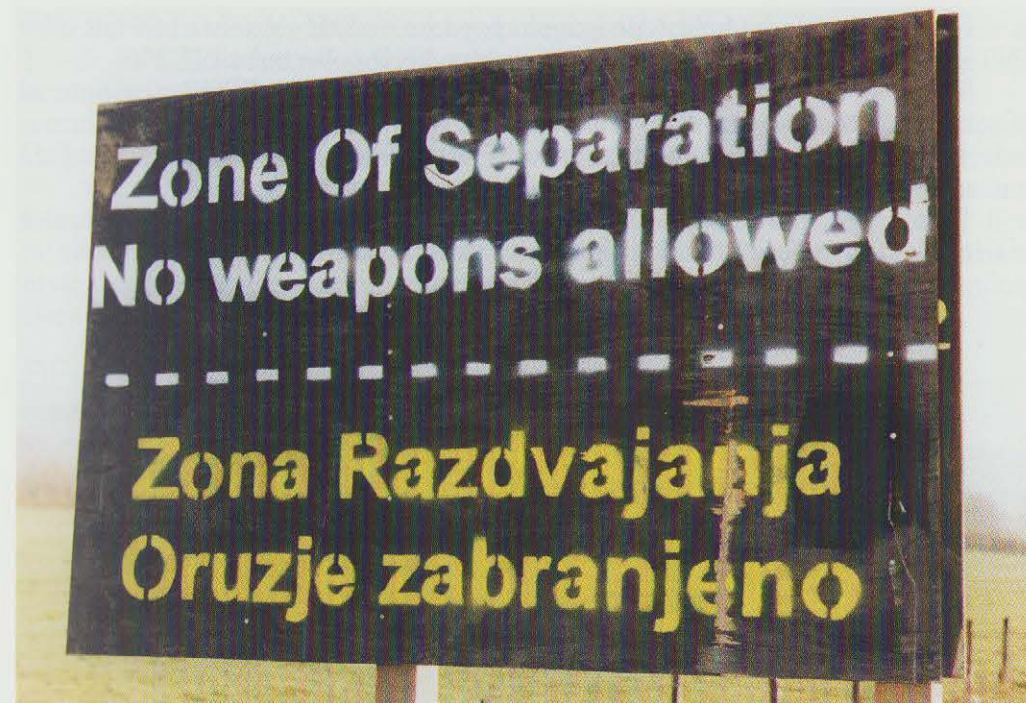
Genhusning og fri bevægelighed

I 1997 fortsatte problemerne med overholdelsen af Dayton-aftalens bestemmelser om genhusning og fri bevægelighed. UNHCR oprettede i 1996 et genhusningsprogram "Open City", hvis mål var at genhuse 150.000 flygtninge i 1997. Dette tal kunne ikke nås, men det lykkedes dog at genhuse ca. 110.000 flygtninge i løbet af året.

Desværre er der stærke kræfter, der modarbejder genhusningen. Der har hele året været sprængninger og afbrændinger af huse for at forhindre især muslimer i at flytte tilbage til deres huse, og SFOR har brugt ressourcer på patruljering for at forhindre dette. Patruljeringen har været koncentreret omkring "Inter Entity Boundary Line" (IEBL), hvor problemerne har været særligt store.

Lokalvalget i Bosnien

For første gang i syv år blev der gennemført lokalvalg i Bosnien 13. - 14. september. Valget blev overvåget af OSCE med 2.400 kontrollanter fra 39 lande, deriblandt Danmark. OSCE vurderede, at omkring 90% af vælgerne stemte de steder, de boede før krigen. Afstemningen skete på 2.226 valgsteder, hvoraf 17 måtte forlænge åbningstiden, for at alle kunne nå at stemme. OSCE godkendte valget, der stort set forløb uden problemer.

Zone of Separation. Separationszonen er ved at udvikle sig til en egentlig grænse. (Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

Implementering af valgresultatet var dog ikke uden problemer i alle kommuner. Som eksempel kan nævnes byen Srebrenica - et såkaldt sikret FN-område, som de bosniske serbere indtog, og hvorefter der forsvandt flere tusinde muslimske mænd. Byens indbyggere er i dag serbere, men muslimerne vandt flertallet i byrådet, hvilket skyldes, at mange vælgere i overensstemmelse med valgloven valgte at stemme i de kommuner, hvor de boede før krigens begyndelse i 1991.

Et andet problem var den serbiske Pale-fløjs brug af TV og radio til propaganda-sendelser, hvor også SFOR og den internationale krigsforbryderdomstol i Haag (ICTY) blev omtalt på en meget negativ måde. Dette førte til, at SFOR beslaglagde fire bosnisk-serbiske radiostationer i en periode omkring valget.

Krigsforbrydertribunalet

Efter at Krigsforbrydertribunalet i en lang periode at have været næsten uden arbejde, fordi ingen af parterne overholder Dayton-aftalens bestemmelser om udlevering af formodede og anklagede krigsforbrydere, var der på flere måder bevægelse i 1997.

Flere af de mindre belastede krigsforbrydere meldte sig selv til SFOR eller FN's internationale politistyrke (IPTF) og blev herfra overført til ICTY.

SFOR gennemførte desuden Operation Tango, hvor SFOR forsøgte at anholde to formodede serbiske krigsforbrydere i byen Prijedor. Den ene formodede forbryder åbnede ild mod britiske SFOR-soldater, som dræbte ham. Den anden blev anholdt og overført til ICTY.

Trods disse fremskridt udgør den manglende pågribelse og retsforfølgelse af alle krigsforbrydere fortsat en betydelig vanskelighed for fredsprocessen.

Vedligeholdelse. På grund af vej- og vejrforholdene, der er meget forskellige fra de danske, er der altid behov for ekstra vedligeholdelse af materiellet. (Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

De danske enheder i Bosnien

De danske enheder og soldater fortsatte i 1997 med at løse deres opgaver med at sikre fri bevægelighed, at overvåge minerydning, at kontrollere våbendepoter samt kaserner og med at foretage genhusningspatruljer for at sikre huse mod sprængning eller afbrænding.

De ca. 775 danske soldater opererer fra veludbyggede lejre i et vanskeligt terræn. De logistiske problemer svarer hertil, men løses gennem et forbilledligt samarbejde mellem de nordiske lande og Polen. Efterhånden som freden skrider frem, er farerne fra de tidligere stridende parter dalende, men faren fra miner er stadig meget høj. Det vil tage mange år, førend alle miner er fjernet fra Bosnien - herunder området omkring Doboj, hvor Den Nordisk-Polske Brigade har hovedkvarter.

Forsvarsminister Hans Hækkerup besøgte de danske enheder 23. januar og 1. - 2. juli. Desuden aflagde Forsvarskommissionen af 1997 besøg i Bosnien, herunder ved de danske enheder, den 29. - 31. oktober.

Danmark fik for anden gang chefposten ved Den Nordisk-Polske Brigade. Brigadegeneral Karsten Jakob Møller havde kommandoen 1. juli - 19. december.

De danske soldater er velsete i SFOR og anerkendes for deres professionalisme. Også i lokalsamfundet fungerer soldaterne godt. Eksempelvis er flere mindre nødhjælpsoperationer såsom hjælp med teknik og forsyninger kommet godt i gang i de danske enheders områder på baggrund af midler indsamlet i Danmark og i kraft af støtte fra Udenrigsministeriet.

SFOR's mandat udløber

Fredsprocessen i Bosnien står ved en skillevej som følge af parternes manglende vilje til at implementere Dayton-aftalens civile dele. SFOR's mandat udløber den 20. juni 1998. Der er dog næppe tvivl om, at det internationale samfund må fortsætte sine bestræbelser på at støtte befolkningen i Bosnien med at få skabt en varig fred i landet - også efter udløbet af SFOR's mandat.

Udviklingen af et samarbejdsprogram med Bosnien

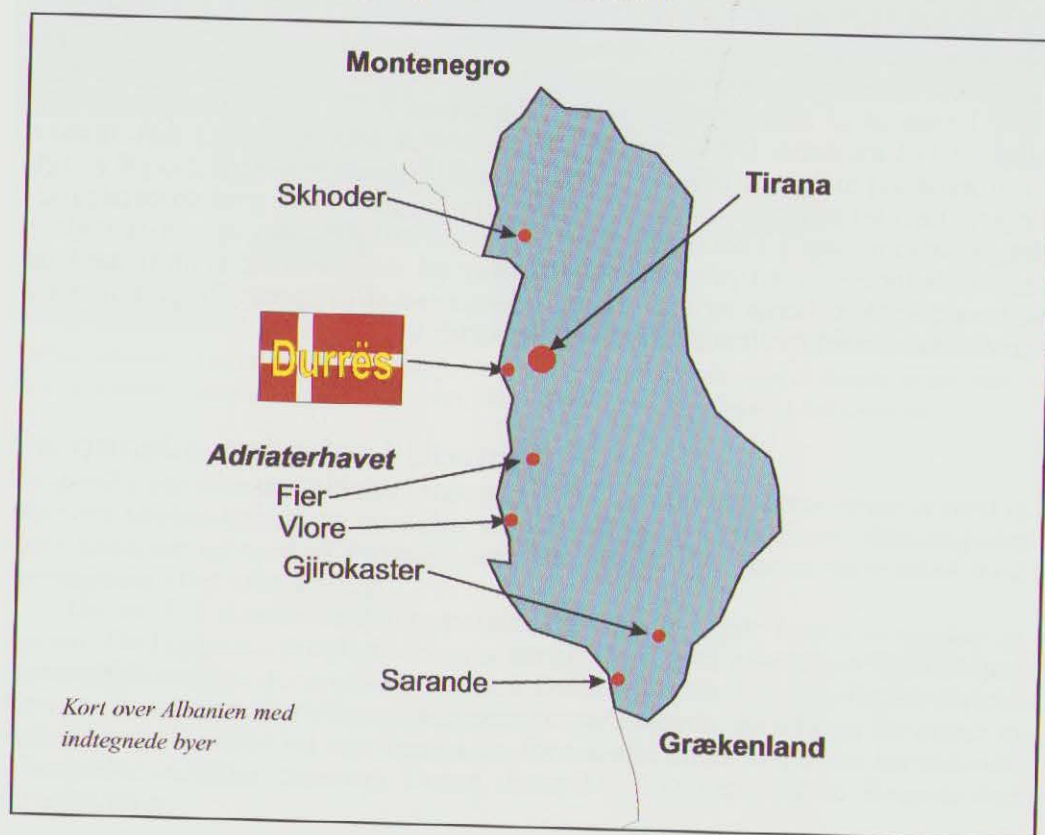
Med henblik på at fastholde de opnåede fremskridt mod en mere varig fred i det tidligere Jugoslavien - herunder ikke mindst i Bosnien - har NATO iværksat udviklingen af et samarbejdsprogram i rammen af Pfp-samarbejdet, men dog klart adskilt fra dette. Det er hensigten, at samarbejdsprogrammet skal bidrage til at bane vejen for en bosnisk deltagelse i Pfp-samarbejdet på længere sigt. Programmet vil indledningsvis fokusere på Bosnien, idet alle stridens parter inddrages, men på sigt vil det også kunne udstrækkes til Kroatien og rest-Jugoslavien. Indledningsvis vil programmet fokusere på demokratisk kontrol med de væbnede styrker, herunder træning og uddannelse af officerer. Programmet vil være afbalanceret mellem de involverede parter i Bosnien.

KAPITEL 3

Albanien

Oprøret starter

Albanien, som i mange år har isoleret sig fra resten af Europa, kom i søgelyset allerede fra starten af året. I januar mistede mange albanere deres opsparring af penge, da de populære pyramidespil ikke længere kunne udbetale gevinster. Det kom til demonstrationer i Albanien's hovedstad, Tirana, der endte med, at regeringen forbød pyramidespillene. Dette løste ikke problemerne, og i slutningen af januar begyndte en lang række protestdemonstrationer rettet mod regeringen og præsident Berisha. 9. februar eskalerede situationen voldsomt, da politistationen i byen Vlore blev angrebet. Dette blev startsignalet til oprør, og 28. februar var regeringsstyrkerne drevet ud af Vlore. Oprøret fortsatte, og byer som Sarande, Delvine, Permet og Berat i det sydlige Albanien var snart på oprørernes hænder. Den albanske regering erklærede undtagelsestilstand 3. marts, men det blev kun startskuddet til anarki. Bander af albanere brød ind på hærens og politiets våben-depoter for at få våben, og depoterne afbrændtes.

Intermezzo

Det internationale samfund blev hurtigt opmærksom på forholdene i Albanien, og OSCE, under dansk formandskab, udnævnte Frantz Vranitzky til repræsentant i Albanien fra starten af marts måned.

Den albanske regering prøvede at nedkæmpe oprøret med militær magt og tilbød desuden amnesti til alle, der afleverede stjalne våben, men begge dele mislykkedes. 9. marts begyndte Italien at evakuere italienske statsborgere, og andre lande fulgte snart efter.

13. marts dannedes en ny regering under ledelse af oppositionslederen Bashkim Fino i et forsøg på at dæmpe oprøret, men det mislykkedes. 14. marts mistede regeringen delvist kontrollen over hovedstaden Tirana, og regeringen anmodede NATO om hjælp til at løse situationen. NATO ønskede ikke at engagere sig direkte. Den albanske regering mødtes herefter med repræsentanter for EU.

I mellemtiden bredte anarkiet sig, og befolkningen hamstrede fødevarer og forretninger blev plyndret af organiserede bander af kriminelle og smuglere.

Det internationale samfund reagerer

Den 15. marts anmodede Italien og Albanien FN's Sikkerhedsråd om et hastemøde om situationen i Albanien. Italien var især bekymret over den voksende flygtningestrøm over Adriaterhavet.

EU meddelte 17. marts, at man ikke ville sende militær hjælp, men derimod ville koncentrere sig om levering af fødevarer og anden humanitær hjælp.

OSCE vedtog ved Det Permanente Råds beslutning nummer 158 af 20. marts, at man var rede til at bistå Albanien, men ikke så levering af nødhjælp som løsningen.

27. marts vedtog OSCE Permanente Råd beslutning nummer 160, hvorefter OSCE åbnede en permanent mission i Albanien, og hvor en international styrke blev nævnt for første gang.

Dagen efter vedtog FN's Sikkerhedsråd ved resolution nummer 1101 et mandat for indsættelse af en midlertidig og begrænset multinational beskyttelsesstyrke i Albanien. Styrken skulle ledes af Italien og sammensættes af tropper fra lande, der ønskede at deltage i operationen - en såkaldt "Coalition of the Willing". Styrken skulle lette fordelingen af nødhjælp samt skabe et sikkert miljø for de internationale organisationers arbejde i Albanien. FN's mandat gav styrken ret til at operere under FN-pagtens kapitel VII, hvilket betød, at styrken om nødvendigt kunne anvende magt.

Planlægningen af Operation ALBA

Allerede 30. marts godkendte det albanske parlament indsættelsen af en multinational styrke, og umiddelbart efter - 2. april - begyndte den militære planlægning i Rom. Styrken blev på i alt godt 6.000 soldater fra 11 lande (Belgien, Danmark, Frankrig, Grækenland, Italien, Portugal, Rumænien, Slovenien, Spanien, Tyrkiet og Østrig).

Fra dansk side undersøgte man muligheden for at indsætte den lette opklaringsdeling fra Bornholms Værn i det, der blev kaldt Operation ALBA. Enheden indgår i NATO's umiddelbare reaktionsstyrker og er derfor på højt beredskab. I starten af april måned blev supplerende missionsorienteret uddannelse af den lette opklaringsdeling iværksat i Oksbøl øvelsesterren i Vestjylland. Delingen blev bl.a. udrustet med lette, pansrede EAGLE køretøjer, som de danske styrker i Bosnien ligeledes benytter.

Garageområdet ved La Maison du Danemark i den franske bataljons lejr syd for Durrës.
(Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

Bornholmere i Albanien

15. april landede de første italienske styrker fra "Forza Multinationale Protezione" eller FMP i Tirana Lufthavn og i havnebyen Durrës.

21. april underskrev den danske ambassadør i Italien, Henrik Rée Iversen, på Danmarks vegne en aftale mellem Albanien og de lande, der bidrog med tropper til operationen, og dagen efter udgav Forsvarskommandoen operationsordre for dansk deltagelse i operationen med forbehold for politisk godkendelse. Efter gnidningsløse logistiske og operative forberedelser i samarbejde med den franske generalstab blev den lette opklaringsdeling udpeget til at indgå i det 2. Franske Marineinfanteri Regiment, der var stationeret i havnebyen Durrës.

Det danske folketing vedtog 2. maj beslutningsforslag B.123 om dansk deltagelse i FMP, og dagen efter rejste den bornholmske opklaringsdeling med tog fra Oksbøl mod Albanien.

7. maj ankom den danske styrke til Durrës, hvor de indkvarteredes i et område syd for byen i en bygning, der hurtigt blev døbt "Maison du Danemark". Allerede dagen efter ankomsten kørte to grupper fra styrken eskortekørsel mellem Durrës og Tirana.

Den danske styrke

Den danske styrke i Albanien var på 61 mand, fordelt på 13 mand i det danske logistiske element og 46 mand i opklaringsdelingen samt to forbindelsesofficerer ved styrkens hovedkvarter i Tirana.

Opklaringsdelingen bestod af en delingstrop på 8 mand, en sanitetsgruppe på 5 mand, en forsynings- og vedligeholdelsesgruppe på 9 mand og to spejdersektioner på hver 12 mand. Hver spejdersektion indeholdt to spejdergrupper med hver to EAGLE køretøjer.

Opgaver ved Den Multinationale Styrke og forsvarsministerens besøg

Delingens opgaver var hovedsagelig eskortekørsel og bevogtning. Delingen eskorterede nødhjælpskøretøjer og -kolonner fra Durrës til Tirana og bevogtede blandt andet i en periode fra 7. - 18. juni La Villa Reseg, det gamle kongeslot, som italienske enheder brugte som relæstation.

Forsvarsminister Hans Hækkerup besøgte delingen i Durrës 27. maj og konstaterede, at de danske soldater udførte et godt stykke arbejde og var velanskrevne blandt de øvrige multinationale styrker.

Eskortekørsel mellem Durrës og Tirana var hovedopgaven for den danske enhed i Albanien.
(Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

De danske soldater bevogtede i en periode La Villa Reseq, der blev brugt som rełestation.
(Foto: Forsvarets Oplysnings- og velfærdstjeneste)

Operation ALBA forlænges indtil valget

10. juni anmodede Italien FN's Sikkerhedsråd om en forlængelse af mandatet, og ved sikkerhedsrådsresolution nummer 1114 af 19. juni forlængede FN mandatet med 45 dage indtil 12. august 1997.

29. juni og 6. juli afholdtes de to valgrunder i Albanien. Præsident Berisha tabte valget og blev erstattet af oppositionens leder, Bashkim Fino.

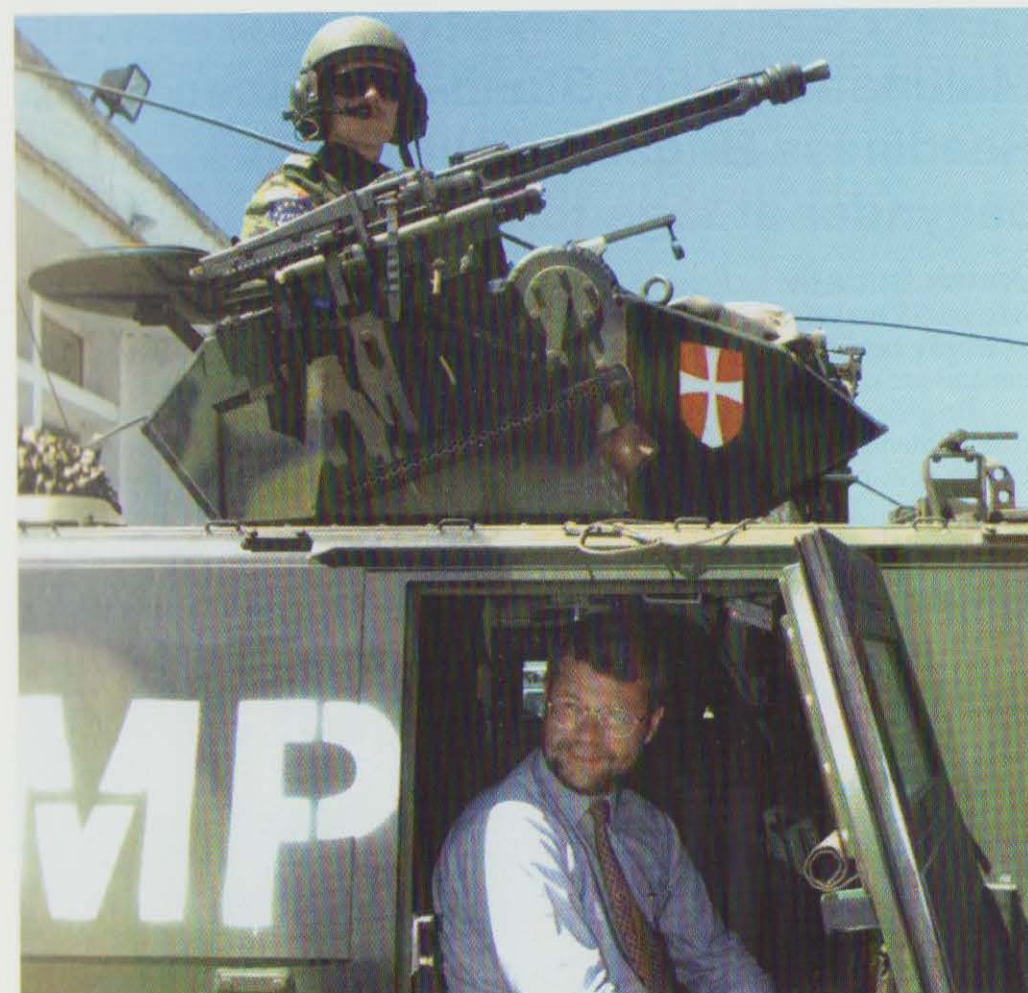
Bornholmerne hjemme igen

I slutningen af juli måned begyndte tilbagetrækningen af de multinationale styrker.

28. juli var hovedparten af de danske soldater hjemme igen, og 47 mand fra delingen fik overrakt Forsvarets Medalje af Chefen for Hærens Operative Kommando, generalmajor H.G.G. Grüner, ved en ceremoni på Almegårds Kaserne i Rønne.

8. august var de sidste danske soldater hjemme efter en på alle måder vellykket mission i Albanien. Godt en måned senere, 18. september, fik de danske soldater en fransk medalje - La Médaille Commémorative - ved en parade i den franske by Le Mans.

Den hurtige indsættelse af styrken bidrog til at få skabt grundlaget for genopbygningen af Albanien. Operationen viste også, at de europæiske lande ved at stå sammen har kapacitet til at imødegå pludselige kriser i egen region.

Forsvarsminister Hans Hækkerup på besøg ved den danske udsendte enhed i Albanien.
(Foto: Nordfoto)

NATO's Pfp-bistand til Albanien

Efter afslutningen af FMP's mission i Albanien blev der fra NATO's side truffet beslutning om at udsende et NATO "fact-finding team" til landet. Dette team skulle identificere de områder, hvor der især var behov for bistand til genopbygning og demokratisering af det albanske forsvar. NATO's team besøgte Albanien i august, og efterfølgende blev der udarbejdet et særligt partnerskabsprogram, der indebærer udsendelse af en række ekspertteams til Albanien. For fortsat at bidrage til grundlaget for genopbygningen af det albanske forsvar og en demokratisk udvikling i Albanien har der fra dansk side været deltagelse i disse teams.

KAPITEL 4

Multinational UN Stand-By Forces High Readiness Brigade (SHIRBRIG) begynder at tage form

Dansk initiativ

Siden 1995 har en række lande på dansk initiativ arbejdet på at etablere en hurtig udrykningsbrigade, som kan stilles til rådighed for FN til fredsbevarende og humanitære operationer.

Brigaden sammensættes af de enkelte landes nationale bidrag til det såkaldte "UN Stand-by Arrangements System". Dette er et register i FN over rådige styrker, som potentielt kan stilles til rådighed i fredsbevarende og humanitære operationer.

Normalt sammensætter FN sine styrker til fredsbevarende operationer på ad hoc basis. Det tager derfor nogen tid, før alle praktiske detaljer er på plads. Hurtig indsættelse af større multinationale styrker kræver nøje forberedelse og planlægning. Ideen bag brigaden er således at have en pulje af enheder, som med hensyn til fælles procedurer, træning og anden planlægning opstilles på et fælles grundlag. Herved kan forberedelsestiden reduceres og en hurtig indsættelse muliggøres - forhåbentlig med det resultat, at konflikter forhindres eller ikke breder sig.

Generalsekretær Kofi Annan, forsvarsminister Hans Hækkerup og brigadegeneral Fin Særmark-Thomsen ved pressekonferencen ved indvielsen af SHIRBRIG. (Foto: Forsvarskommandoen)

FN's Generalsekretær i Danmark

Den 2. september åbnede FN's generalsekretær, Kofi Annan, det permanente stabselement i SHIRBRIG ved en ceremoni på Høvelte Kaserne. Ceremonien blev overværet af forsvarsministre eller højtstående embedsmænd fra de 12 deltagende lande i SHIRBRIG-projektet: Argentina, Belgien, Canada, Finland, Holland, Irland, Norge, Polen, Sverige, Tjekkiet, Østrig og Danmark.

Generalsekretæren understregede i sin tale ved ceremonien betydningen af, at FN fra 1999 udstyres med en kapacitet til hurtig udrykning, som kan indsættes til at forhindre konflikter i at opstå eller brede sig. Det har der længe været behov for. Det viser de positive og negative erfaringer fra henholdsvis Makedonien og Rwanda. Generalsekretæren udtrykte stor anerkendelse af det store arbejde, der er lagt i udviklingen af initiativet.

Flagceremoni ved indvielsen af SHIRBRIG på Høvelte kaserne i Nordsjælland. (Foto: Forsvarskommandoen)

Organisation

Ledelsen af SHIRBRIG varetages overordnet af en Styringskomite. I komiteen er følgende lande repræsenteret: Argentina, Østrig, Belgien, Canada, Tjekkiet, Finland, Irland, Holland, Norge, Polen, Sverige og Danmark. Herudover er der én repræsentant fra FN. I forhold til en civil virksomhed kan Styringskomiteen sammenlignes med en bestyrelse. Styringskomiteen har bl.a. ansvaret for udgivelse af direktiver for organisation og træning samt bestemmelser for de praktiske omstændigheder omkring en evt. indsættelse af brigaden.

Formandskabet for Styringskomiteen indehaves indledningsvis af Danmark, men det vil rotere mellem de deltagende lande, og Holland overtager således formandskabet fra juni 1998.

Direktiverne fra Styringskomiteen omsættes af det permanente stabselement, kaldet Planlægningsselementet, til træningsmanualer, håndbøger og detaljerede uddannelsesprogrammer. Elementet forestår derudover gennemførelse af dag-til-dag planlægningen samt tilrettelægger de fælles træningsaktiviteter, som brigadens enheder skal gennemføre.

Planlægningsselementet er for øjeblikket sammensat af officerer fra Canada, Norge, Sverige, Østrig og Danmark. Det forventes dog, at flere nationer vil sende stabsofficerer til Planlægningsselementet i 1998, heriblandt Holland, som ultimo 1997 underskrev en aftale herom.

Chefen for brigaden og Planlægningsselementet er den danske brigadegeneral, Finn Særmark-Thomsen. Deltagerlandene vil på skift besætte denne post.

Brigadens opbygning

Beslutning om deltagelse i fredsbevarende operationer er altid et nationalt anliggende. Ved tilmelding til SHIRBRIG har de enkelte lande ikke forpligtet sig til automatisk at lade deres enheder indsætte i en SHIRBRIG-sammenhæng. Det vil være op til de pågældende landes regeringer eller parlamenter at bestemme.

Det er der taget højde for. Det gøres ved, at der sigtes mod at dublere styrkebidragene til brigaden. Brigadens organisation vil således komme til at fremstå som en pulje af enheder, hvori der findes mindst to af hver slags enhed.

Danmark har til hensigt at tilmelde et stabskompagni til SHIRBRIG's styrkepulje. Det samme har Holland givet udtryk for. Der er stor sandsynlighed for at mindst et af landenes regeringer eller parlamenter i et givet tilfælde beslutter sig for at deltage i en fredsbevarende operation, hvorved der kan stilles et stabskompagni til rådighed for brigaden.

Der er behov for flere deltagerlande, når enhederne skal dubleres. Derfor er de nuværende deltagerlande i SHIRBRIG-projektet i færd med at undersøge, om flere lande skulle være interesseret i at deltage. Til dette formål har Styringskomiteen opstillet en række kriterier, der skal opfyldes for at kunne deltage. Landene skal have rådighed over veluddannede og udrustede enheder på højt beredskab, som er tilmeldt UN Stand-by Arrangements System. Derudover skal de betale for deres egen deltagelse, ligesom de skal være villige til at acceptere det eksisterende aftalegrundlag.

Det kommende arbejde

Erfaringer fra hidtidige fredsbevarende operationer har vist, at det er af stor betydning, at logistikken virker. Når det drejer sig om hurtig udrykning til et krisoområde, giver logistikken særlige problemer. Danmark deltager derfor med særlig interesse i udviklingen af den logistiske doktrin for SHIRBRIG. Det kræver en minutøs planlægning at sikre, at enhederne kan operere snarest efter ankomst til et område. Det er hensigten, at enhederne i brigaden skal planlægge

Danske FN-soldater med pansret mandskabsvogn ved indvielsen af SHIRBRIG.
(Foto: Forsvarskommandoen)

på at være selvforsynende de første 60 dage efter ankomsten til et givet område. Der kan dog spares ressourcer, såfremt der inden for visse kategorier af forsyninger kan udpeges én bestemt ansvarlig nation. Det er også muligt, at FN har forsyninger på deres depot i Brindisi i Italien, som det kunne være relevant at stille til rådighed for SHIRBRIG.

Uddannelse er et vigtigt område. Når soldaterne er trænet efter de samme retningslinier, vil de optræde ensartet i kritiske situationer. Det øger sikkerheden og den samlede effektivitet. Erfaringer fra bl.a. den nordisk-polske brigade i Bosnien har tydeligt vist dette.

Planlægningsselementet er derfor gået i gang med at definere målsætninger for uddannelsen af den enkelte soldat og enhed i brigaden. Ansvar for uddannelsen af soldater og enheder vil fortsat ligge ved de enkelte deltagerlande. Planlægningsselementet vil dog gennemføre træningsaktiviteter for chefer for enhederne i brigaden samt for brigadestaben. Dette gøres for at opnå en fælles forståelse mellem førerne ved indsættelse af enhederne. Disse træningsaktiviteter vil blive gennemført som seminarer eller mindre øvelser med deltagelse af maksimalt ca. 100 personer. Det ville naturligvis være ideelt, hvis hele brigaden kunne blive samlet på øvelse, men sådanne aktiviteter er meget omkostningskrævende. Derfor har man i konceptet afstået fra dette. I stedet har chefen for brigaden mulighed for at overvære de enkelte nationers uddannelse af deres enheder til SHIRBRIG. Chefen kan derefter, på baggrund af sine observationer, gennem Styringskomiteen foreslå forbedringer. Træningsaktiviteterne vil begynde i 1998. Det er målet, at brigaden skal være operativ i 1999.

KAPITEL 5

Forsvarskommissionen

Gennemførelsen af Aftale af 8. december 1995 om forsvarets ordning 1995-1999 forløber planmæssigt. Større projekter forestås af implementeringssty-
ringsgrupper. I 1997 var de to vigtigste begivenheder i relation til Aftale af 8.
december 1995 om forsvarets ordning 1995-1999 offentliggørelsen af rapporten
fra Udvalget vedrørende forsvarets materiel samt starten på arbejdet i Forsvars-
kommissionen af 1997.

Forsvarskommissionen af 1997

Forsvarskommissionen af 1997 påbegyndte sit arbejde den 15. januar 1997.

Kommissionen er sammensat af politikere, repræsentanter for forsvaret og
særligt sagkyndige. Politikerne er udpeget af respektive Folketingsgrupper med
en repræsentant og en stedfortræder fra hvert parti, begge medlemmer af Folke-
tinget. Repræsentanterne for forsvaret er udpeget på baggrund af deres funkti-
on. Særligt sagkyndige er udpeget på baggrund af deres sikkerheds- og forsvars-
politiske forudsætninger mv. Hertil kommer et antal tilforordnede/tilknyttede.
Forsvarsminister Hans Hækkerup indgår i kommissionen, og formand for kom-
missionen er fhv. minister Knud Heinesen.

Formanden for Forsvarskommissionen Knud Heinesen og forsvarsminister Hans Hækkerup i samtale med
den franske forsvarsminister Alain Richard under Forsvarskommissionens besøg i Paris den 24. septem-
ber 1997. (Foto: Det franske forsvarsministerium)

Forsvarskommissionens sammensætning

Kommissionen omfatter 27 medlemmer, ni stedfortrædere, fem tilforordnede
/tilknyttede samt et sekretariat som følger:

Formand: Fhv. minister Knud Heinesen

Medlemmer:

Forsvarsminister Hans Hækkerup, MF, S
Fhv. minister Knud Enggaard, MF, V
Fhv. minister Arne Melchior, MF, CD
Folketingsmedlem Jørgen Estrup, RV
Folketingsmedlem Annette Just, FP
Folketingsmedlem Jens Jørgensen, KF
Folketingsmedlem Pia Kjærsgaard, DF
Folketingsmedlem Ingrid Rasmussen, S
Folketingsmedlem Søren Søndergaard, EL
Folketingsmedlem Villy Søvnald, SF
Departementschef Anders Troldborg, Forsvarsministeriet
Forsvarschefen, general Christian Hvidt
Chefen for Forsvarsstaben, generalløjtnant Ove H.-G. Hoff
Chefen for Forsvarsstabens Planlægningsstab, generalmajor Jan Scharling
Chefen for Hjemmeværnet, generalmajor Jørgen Sverker Nilsson
Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste, generalmajor Jørgen O. Hjorth
Overarkivar Hans Christian Bjerg
Departementsråd, ambassadør Niels Egelund, Statsministeriet
Lektor Birthe Hansen
Forskningschef, professor Bertel Heurlin
Konsulent Hans Møller Kristensen
Brigadegeneral Karsten J. Møller
Professor Nikolaj Petersen
Politisk direktør, ambassadør Per Poulsen-Hansen, Udenrigsministeriet
Lektor Mette Skak
Seniorforsker Ole Wæver

Stedfortrædere:

Fhv. minister Hans Engell, MF, KF
Folketingsmedlem Keld Albrechtsen, EL
Folketingsmedlem Peter Duetoft, CD
Folketingsmedlem Bjørn Elmquist, RV
Folketingsmedlem Niels Højland, FP
Folketingsmedlem Svend Aage Jensby, V
Folketingsmedlem Poul Qvist Jørgensen, S
Folketingsmedlem Poul Nødgaard, DF
Folketingsmedlem Gert Petersen, SF

Tilforordnet/tilknyttet kommissionen:

Landsstyreformand Jonathan Motzfeldt, Grønlands Hjemmestyre
Chefen for Forsvarsstabens Materielstab, kontreadmiral Paul B. Sørensen
Direktør Kuupik Kleist, Grønlands Hjemmestyre
Kontorchef, Henrik Hjortdal, Finansministeriet
Fuldmægtig Herluf Sigvaldsson, Færøernes Landsstyre

Sekretariatet:

Afdelingschef Jørn Olesen, Forsvarsministeriet
Afdelingschef Mette Kjuel Nielsen, Forsvarsministeriet
Kontorchef Per Ludvigsen, Forsvarsministeriet
Fuldmægtig Lise Rasmussen, Forsvarsministeriet
Orlogskaptajn Niels A.K. Olsen, Forsvarsministeriet
Major Agner Rokos, Forsvarsministeriet

Forsvarskommissionens kommissorium

Kommissionens kommissorium blev fastlagt i Aftale af 8. december 1995 om forsvarets ordning 1995-1999:

“Kommissionen skal med udgangspunkt i Lov af 8. december 1993 om forsvarets formål, opgaver og organisation mv. overveje, hvilke ændringer heraf der måtte være nødvendige i lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling. Der udarbejdes en trusselsvurdering.

Overvejelserne skal baseres på forudsætningen om et fortsat aktivt dansk medlemskab af FN, OSCE og NATO som grundlag for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik.

Kommissionen skal bl.a. foretage en afvejning af forsvaret af nærområdet i forhold til den internationale indsats.

Kommissionen skal endvidere vurdere indstillingen fra Udvalget vedrørende forsvarets materiel. På baggrund heraf og i fortsættelse af kommissionens eventuelle forslag til ændring af forsvarets formål, opgaver og struktur fremsættes forslag til større materielanskaffelser i de kommende år.

Kommissionen kan tilkalde sagkyndige og afgive delindstillinger, i det omfang det findes hensigtsmæssigt. Kommissionen forudsættes at give de faglige organisationer mulighed for at fremsætte synspunkter, der kan indgå i udvalgets overvejelser.

Kommissionens redegørelse skal kunne danne grundlag for forhandlinger mellem forligspartierne om indgåelse af et forsvarsforlig for en periode efter 1999.

Kommissionen påbegynder sit arbejde primo 1997 og forudsættes at afslutte arbejdet inden udgangen af 1998.”

Arbejdet skal således tilvejebringe grundlaget for forsvarets udvikling ind i det næste årtusinde.

Kommissoriet medfører, at de sikkerhedspolitiske præmisser indledningsvist afklares som afsæt for kommissionens egentlige overvejelser og konklusioner om forsvarets formål og opgaver samt som en følge heraf forsvarets strukturer og større materielanskaffelser i de kommende år. Kommissionsarbejdet er derfor overordnet opdelt i en udrednings-/præmisfase og en overvejelser-/konklusionsfase.

Den amerikanske forsvarsminister William Cohen taler under Forsvarskommissionens besøg i USA den 15. - 20. juni 1998. (Foto: Det amerikanske forsvarsministerium)

Status

Det sikkerhedspolitiske udredningsarbejde er gennemført i en koordinationsgruppe med tre underarbejdsgrupper om henholdsvis europæisk sikkerhedspolitik, om samarbejdet med Central- og Østeuropa på det forsvarsmæssige område og om konfliktforebyggelse, krisestyring, fredsbevarelse og fredsskabelse. Gruppernes redegørelser blev afleveret til kommissionen i slutningen af september, og udrednings-/præmisfasen blev afsluttet i november 1997.

Overvejelser-/konklusionsfasen forudses at forløbe frem til omkring august 1998. Overvejelserne om forsvarets formål og opgaver, herunder afvejningen af forsvaret af nærområdet i forhold til den internationale indsats, påtænkes at forløbe fra november 1997 til februar 1998, mens overvejelserne om forsvarets struktur og om større materielanskaffelser påtænkes at forløbe fra februar til juni 1998. Indstillingen fra Udvalget vedrørende forsvarets materiel og en række baggrundsnotater fra myndigheder under Forsvarsministeriet indgår i kommissionens arbejde.

For at tilvejebringe det bedst mulige grundlag gennemføres også et antal besøg, for at kommissionen kan drøfte, studere og få førstehåndsindtryk af bl.a. sikkerheds- og forsvarspolitiske forhold. I 1997 er gennemført besøg i Rusland, Estland, Letland, Litauen, Polen, USA, Storbritannien, Frankrig, Tyskland, og i Bosnien-Hercegovina samt ved NATO, EU og OSCE, mens der i 1998 forudses nordiske, nordatlantiske samt et antal hjemlige besøg.

Der er i 1997 afholdt otte møder i kommissionen, 26 møder i de sikkerhedspolitiske underarbejdsgrupper, to møder i kontaktgruppen mellem Forsvarskommissionen og de faglige organisationer og ni kommissionsrejser.

Det samlede beretningsarbejde forudsættes afsluttet inden udgangen af 1998.

Udvalget vedrørende forsvarets materiel

Udvalget vedrørende forsvarets materiel blev nedsat i forbindelse med indgåelse af Aftale om forsvarets ordning 1995-1999. Udvalget skulle med udgangspunkt i forsvarets nuværende materielsituation og de i aftalen indeholdte materielanskaffelsesprojekter foretage en vurdering af levetiden af forsvarets og hjemmeværnets materielsystemer og hovedmaterielgenstande. Vurderingen skulle baseres på materiellets konkrete anvendelse, anvendelsesgrad og den dermed følgende nedslidning samt den økonomiske levetid.

Udvalget skulle endvidere vurdere den forventede teknologiske og økonomiske udvikling på materielområdet og dens betydning for forsvarets fremtidige materielanskaffelser. Udvalget skulle afslutningsvis udarbejde forslag til større anskaffelser af materielsystemer og hovedmaterielgenstande.

Udvalget blev nedsat den 9. april 1996 og afleverede den 1. september 1997 sin rapport til forsvarsministeren. Rapporten, som er i tre dele, blev offentliggjort 3. september 1997. Rapporten indgår i Forsvarskommissionens arbejde.

Udvalget bestod af:

Formand:

Chefen for Forsvarsstabens Materielstab, generalmajor Jens Christian Fransen - afløst 1. september 1996 af kontreadmiral Paul Bjørn Sørensen

Medlemmer:

Direktør Peter Lawøetz, Forsvarets Forskningstjeneste
 Oberst Steen Søndergaard Jensen, Hjemmeværnskommandoen
 Oberst Leif Simonsen, Forsvarskommandoen
 Oberst Henrik Dam, Forsvarskommandoen
 Oberst Jørn Jensen, Hørens Materielkommando
 Kontorchef Erik Thorup Pedersen, Forsvarsministeriet
 Teknisk chef Henrik Hornhaver, Flyvematerielkommandoen
 Teknisk chef Bent Hansen, Søværnets Materielkommando
 Oberst Ib Johannes Bager, Forsvarskommandoen

Materielrapporten

Rapportens Del I beskriver nationale og internationale faktorer, som vurderes at have betydning for materielanskaffelser i perioden.

Rapportens Del II er en vurdering af status for den forventede materielsituation i år 2000 i de enkelte værn og hjemmeværnet. De enkelte materielsystemer beskrives, og systemernes data og anvendelsesområder mv. nævnes. Der foretages endvidere en vurdering af materiellets levetid.

Rapportens Del III er en analyse og vurdering af behovet for materielanskaffelser til de enkelte værn og opstiller forslag til materielskitse for perioden 2000-2011. Udgangspunktet for behovet for anskaffelse af nyt materiel er opgjort således, at nedslidt materiel, der på grund af den tekniske levetid ikke honorerer de stillede krav, og som ikke besidder et egentligt udviklingspotentiale, foreslås udfaset og erstattet af nyt materiel med henblik på fastholdelse af kapacitet. Materiel, der på grund af operativ og økonomisk levetid i realiteten burde udfases, men som fortsat besidder et udviklingspotentiale, foreslås på grund af begrænsede økonomiske muligheder levetidsforlænget eller opdateret.

Den teknologiske udvikling på forsvarsmaterielområdet er afgørende for nuværende og fremtidige muligheder for at anskaffe nyt moderne materiel. I visse situationer kan det betyde, at øget kvalitet og operativ anvendelighed får indflydelse på kvantiteten. Det må derfor ikke udelukkes, at færre nye materielsystemer på et højere teknologisk stade fremover kan løse de samme opgaver, hvilket igen kan indebære et mindre behov for mandskabsbetjening.

Udvalget har på baggrund af vurderingen af materiellets forventede levetider gennemført en analyse af behovet for erstatningsanskaffelser, levetidsforlængelser og nyanskaffelser. Udvalget har herefter opstillet et forslag til en materielskitse for perioden 2000-2011, der beskriver behovet for materielanskaffelser og levetidsforlængelser. Materielskitzen fremgår af tillæg 7.

Der lægges ikke en fast værnbalance til grund for forslaget, men det tilstræbes at tage hensyn til det enkelte værns materielbehov inden for perioden ud fra en værnsmæssig helhedsbetragtning. Forslagene er opstillet over en tolvårig tidshorisont og opbygget i tre perioder á 4 år.

KAPITEL 6

Tema: Forsvarets Efterretningstjeneste

Forsvarets Efterretningstjeneste er en selvstændig myndighed direkte underlagt Forsvarsministeriet. Forsvarets Efterretningstjeneste støtter også Forsvarskommandoen samt andre militære og civile myndigheder.

Kastellet, hvor bl.a. Forsvarets Efterretningstjeneste residerer. (Foto: FE, Bodil Halstrøm)

Opgaver

Forsvarets Efterretningstjeneste indhenter, bearbejder og formidler militære, politiske, økonomiske og teknisk-videnskabelige oplysninger med henblik på at holde myndighederne underrettet om forhold, der kan påvirke danske sikkerhedsinteresser. Forsvarets Efterretningstjeneste varetager desuden på Forsvarschefens vegne kontrollen med den militære sikkerhed gennem rådgivning samt godkendelse og kontrol af sikkerhedsforanstaltninger.

Det forventes, at Forsvarets Efterretningstjeneste gennem bearbejdning af informationer altid kan præsentere et samlet syn på den internationale sikkerhedspolitiske situation. Forsvarets Efterretningstjeneste er også i den henseende ambitiøs i bestræbelserne for at give de danske beslutningstagere det bedst mulige beslutningsgrundlag. Forsvarets Efterretningstjeneste bidrager herved til, at Danmark som suveræn stat kan føre sin forsvars- og sikkerhedspolitik på

grundlag af egne selvstændige vurderinger. Samtidig ydes et konstruktivt dansk bidrag til NATO-alliancens informations- og beslutningsgrundlag.

Interesseområder

Siden murens fald har Forsvarets Efterretningstjeneste gennemgået en omstrukturering, idet der nu i højere grad lægges vægt på en bredere betragtning af omverdenen. Samtidig kan der sættes fokus på væsentlige kriseområder af høj prioritet for Danmark, eksempelvis det tidligere Jugoslavien. Sidstnævnte område illustrerer i øvrigt den særlige interesse, Forsvarets Efterretningstjeneste må tillægge områder, hvor danske styrker er eller forventes indsat. For at løse sin opgave og opnå den bredest mulige belysning af den sikkerhedspolitiske situation har Forsvarets Efterretningstjeneste en grundlæggende ekspertise inden for traditionelle militære felter samt specialviden inden for politiske, økonomiske og teknisk-videnskabelige områder.

Tilstedeværelsen af ressourcer inden for sidstnævnte opgaveområder vurderes ikke mindst i den aktuelle verdenssituation at skulle tillægges stigende vægt.

Indhentning af informationer

Forsvarets Efterretningstjeneste kan til en vis grad sammenlignes med en avis- eller TV-redaktion. Informationer skal indhentes, hvorefter disse skal bearbejdes, redigeres og videreformidles til interesserede kunder. Forsvarets Efterretningstjeneste går dog et skridt videre og producerer efterretningsvurderinger.

Informationerne om internationale forhold indhentes over et bredt spektrum, der strækker sig fra åbne kilder, eksempelvis massemedier, tidsskrifter, bøger, offentlige databaser og så videre til anvendelse af lukkede kilder, eksempelvis samarbejde med andre efterretningstjenester. Man kan ikke direkte sammenligne de forskellige indhentningsformer og sige, at den ene er bedre end den anden. Princippet i Forsvarets Efterretningstjenestes arbejde er, at oplysninger søges fremskaffet af så mange forskellige kanaler som muligt for at give det sikrest mulige grundlag for vurderingerne.

Informationerne bearbejdes og vurderes herefter ud fra strenge troværdighedskriterier, således at de kan bruges af myndighederne som en del af grundlaget for krisestyring eller til støtte for den militære planlægning. En efterretning er derfor ikke det samme som en nyhed, for eksempel et indslag i en nyhedsudsendelse om en hændelse i det tidligere Jugoslavien. Nyheden eller informationen skal derfor ofte underbygges yderligere og bekræftes af supplerende informationer for at kunne danne et solidt beslutningsgrundlag for myndighederne. Dette er grundlæggende efterretningsvurderingens særkende.

Rapportering

Forsvarets Efterretningstjeneste rapporterer gennem udsendelse af daglige meddelelser samt ved udsendelse af rapporter og studier om aktuelle militære og sikkerhedspolitiske temaer, oversigter, specialstudier med videre. En overvejende

del af dette materiale er klassificeret. Tjenesten bidrager herudover med et betydeligt antal eksterne undervisnings- og foredragsaktiviteter henholdsvis på forsvarrets skoler og i andre militære og civile fora.

Forsvarets Efterretningstjeneste udsender ikke pressemeddelelser om en igangværende hændelse eller udvikling. Sådanne informationer er ofte klassificerede og dermed selektive. Tjenestens presseofficer er dog behjælpelig med at besvare konkrete spørgsmål fra medierne.

Militær sikkerhed

Som en del af sin samlede virksomhed varetager Forsvarets Efterretningstjeneste på Forsvarschefens vegne kontrollen med opretholdelsen af den militære sikkerhed, som baseres på en række defensive og forebyggende foranstaltninger mod spionage, sabotage og terroristvirksomhed rettet mod forsvarrets installationer, aktiviteter og personel. Forsvarets Efterretningstjeneste aktiviteter retter sig i den forbindelse alene mod udlandet og ikke mod danske borgere - dog undtaget militære sikkerhedsgodkendelser. For at opnå den bedst mulige beskyttelse samarbejder Forsvarets Efterretningstjeneste med Politiets Efterretningstjeneste, der har til opgave at forhindre anslag mod statens interne sikkerhed.

Inden for området militær sikkerhed yder Forsvarets Efterretningstjeneste rådgivning, godkender sikkerhedssystemer og behandler sikkerhedssager, herunder blandt andet udpegning og sikring af nøglepunkter, som kan være militære eller civile installationer af særlig betydning for Danmarks totalforsvar.

Tjenesten er endvidere rådgivende og kontrollerende organ på det sikkerhedsmæssige område over for civile danske virksomheder, der udfører klassificeret arbejde for forsvarret eller NATO-myndigheder.

Den eksplosive udvikling inden for EDB- og informatikområdet har medført stadigt stigende opgaver for tjenesten med henblik på at yde rådgivning i forbindelse med sikkerhedsgodkendelse af forsvarrets elektroniske databehandlings- og kommunikationssystemer.

Kontrol

Udover den interne kontrol af tjenestens virke og arbejdsmetoder er Forsvarets Efterretningstjeneste også underlagt overordnet kontrol, idet Forsvarsministeren på regeringens vegne fører tilsyn og udgiver et direktiv for tjenestens virksomhed, ligesom ministeren gennem løbende kontakt med Forsvarets Efterretningstjenestes ledelse om både generelle og konkrete forhold kontrollerer tjenestens indsats og prioritering.

Herudover fører to eksterne udvalg tilsyn med forsvarrets og politiets efterretningstjenester. Folketingets udvalg vedrørende efterretningstjenesterne har blandt andet indseende med indholdet af de retningslinier, der gælder for efterretningstjenesterne, ligesom udvalget orienteres om væsentlige forhold af sikkerhedsmæssig eller udenrigspolitisk karakter.

Det såkaldte Wambergudvalg, som er nedsat af justitsministeren, fører tilsyn med personregistrering, idet registrering af danskere og herboende udlænd-

inge skal forelægges udvalget, der før godkendelse afgør, om betingelserne for registrering er opfyldt, ligesom udvalget kontrollerer om fristerne for sletning af personer i registret overholdes.

“Skæg og blå briller”

Den romantiske myte “skæg og blå briller” skal nok mest ses i koldkrigstidens agentromaners skær. Moderne efterretningstjeneste er ikke forbundet med særlig meget romantik, men karakteriseret ved metodisk analysearbejde samt perrittengrynet kontorarbejde præget af realisme og alvor.

Det myteskabende i forbindelse med efterretningstjeneste er nok snarere, at succeser forbliver skjulte, mens fiaskoer bliver offentliggjort.

KAPITEL 7

Tema: Holmen**Udflytning fra Holmen**

Ved Aftale om forsvarets ordning 1989-1991 af 14. marts 1989 med tilløgsaftale af 26. januar 1990 blev det bl.a. besluttet at gennemføre en tilpasning af Søværnets støttestruktur. Tilpasningen betød bl.a. Søværnets udflytning fra Holmen til Flådestationerne Korsør og Frederikshavn.

Den 1. januar 1996 var skibenes, eskadrernes og specialværkstedernes flytning fra Holmen tilendebragt. Søværnet er dog fortsat til stede på Holmen, idet Nyholmen huser Marinestation Holmen samt en række af Søværnets skoler. Søværnets Materielkommandos centralledelse er samlet på den nordvestlige del af Arsenaløen.

Holmen, det unikke og centralt placerede område i København, som har tilhørt Søværnet i over 300 år, blev i forbindelse med udflytningen åbnet for offentligheden. Samtidig blev der, bl.a. på baggrund af Københavns Kommunes rammelokalplan for Holmen, skabt mulighed for at grundlægge en helt ny og spændende bydel inden for Københavns volde, bestående af bl.a. boliger, erhvervsbygninger og rekreative områder.

To af Holmens vartegn består: Christian den Fjerdes mastekran og Batteri Sixtus med Rigets Flag er stadig en del af forsvaret. Rigets flag blev indført under enevælden og vajede først over Kronborg. I 1784 flyttede flaget med hoffet til København, hvor det i en kort periode stod på Sankt Annæ Skanse, i dag kaldet Kastellet. I 1788 flyttede flaget til Batteri Sixtus. (Foto: Marinestation Holmen)

Holmen-udvalget og udvikling af Holmen

Den 7. april 1993 nedsatte Regeringen "Udvalget vedrørende salget og udviklingen af Holmen". Udvalget fik til opgave at fremsætte forslag til en samlet plan for salget og udviklingen af den del af Holmen, som med udgangen af 1995 ikke længere skulle anvendes af forsvaret. Med udgangspunkt i de fastsatte rammer for området samt Holmens mange fredede og bevaringsværdige bygninger lod Holmen-udvalget fire arkitektfirmaer udarbejde hvert sit forslag til en samlet bebyggelsesplan for Holmen. Formålet var at skabe en arkitektonisk helheds-løsning, som ville gøre det attraktivt at investere i ejendomme og nybyggeri på Holmen samt at sikre det arkitektoniske helhedssærpræg, som findes på området. I bestræbelserne på at skabe en spændende og attraktiv bydel i midten af København udarbejdede udvalget også forslag til planer for områdets infrastruktur, herunder specielt en forbedring af veje, broer og kajanlæg samt en overordnet miljøhandlingsplan, som bl.a. beskriver principperne for miljøoprydning. En nærmere analyse af infrastrukturen viste bl.a., at en forbedring af trafik- og adgangsforholdene, herunder den kollektive trafikbetjening til Holmen, er meget vigtig, hvis Holmen i fremtiden skal være en integreret bydel i hovedstaden.

Holmen-udvalget anbefalede på baggrund heraf, samt efter nærmere drøftelser med en række potentielle investorer, en istandsættelse af vejene på Holmen samt en forbedring af adgangsmulighederne til Holmen. Som et supplement til udbyggelse af vejnettet foreslog udvalget, at der etableres en cykel- og gangbro over havneløbet i Københavns Havn. På den måde etableres forbindelse mellem Holmen og den indre by ved Kongens Nytorv. Udvalget lod derfor i 1994 udarbejde et skitseprojekt for en cykel- og gangbro med oplukkeligt brofag mellem Nyhavn og Holmen. Yderligere udskrev Statens Kunstfond i samarbejde med Danske Arkitekters Landsforbund i begyndelsen af 1996 en åben idékonkurrence om en let broforbindelse til Holmen. På forsvarsministerens foranledning undersøges mulighederne for i givet fald at gennemføre et konkret broprojekt.

De gamle fredede kanonbådsskure på bagsiden af Holmen blev ikke solgt, da store områder blev afhændet i 1997. Skurene blev bygget i starten af 1800-tallet efter Englandskrigene. (Foto: Marinestation Holmen)

Afhændelser af bygninger og arealer på Holmen

Forsvarsministeriet overdrog i december 1993 et areal på ca. 54.000 m² med tilhørende bygninger på Holmen til Kulturministeriet. Kulturministeriet har flyttet Det Kgl. Danske Kunstakademis Arkitektskole, Statens Teaterskole, Den Danske Filmskole samt Rytmsk Musikonservatorium til Holmen.

Holmen-udvalget fik i 1994 tilladelse til at udbyde Dokøen som det første salgbare område. Udbudsrunderen viste dog en vis tilbageholdenhed fra potentielle investorer, hovedsageligt som følge af, at man af konkurrencemæssige årsager ikke ønskede at deltage som udbudsgivere i et offentligt udbud. På baggrund af erfaringerne fra udbudet af Dokøen anbefalede Holmen-udvalget derfor, at salget af Holmens arealer og bygninger ikke skulle foregå ved offentligt udbud, men i stedet ved konkrete forhandlinger med mulige investorer. Endvidere anbefalede udvalget, som ny udviklings- og salgsstrategi, at Holmen skulle sælges i mindre parceller end oprindeligt antaget, idet man på den måde ville skabe interesse hos en større investorkreds. Som følge heraf gav Folketingets Finansudvalg i maj 1996 Forsvarsministeriet tilladelse til at sælge dele af Holmen uden offentligt udbud.

Holmen-udvalget gennemførte herefter i 1996 en landsdækkende annoncering, hvori det blev bekendtgjort, at dele af Holmen ville blive solgt uden offentligt udbud. Yderligere afholdtes en række investormøder samt et "Åbent-hus" arrangement, hvor alle interesserede og potentielle investorer kunne henvende sig til repræsentanter fra henholdsvis Forsvarets Bygningstjeneste og det rådgivende ejendomsmæglerfirma Sadolin & Albæk A/S.

Det har bl.a. medført, at et stort antal personer har ønsket at blive skrevet op til en kommende bolig eller erhvervslokaler, bl.a. omfattende kontorer, restauranter, caféer og tegnestuer. Yderligere har flere af bygningerne og områderne været udlejet til forskellige kulturelle formål. Endeligt - og ikke mindst - er der indgået aftaler om køb af de fleste arealer og bygninger på Holmen. Det forventes derfor, at der med udgangen af 1997 kun er ganske få områder og bygninger, som ikke er solgt.

Med udmøntningen af finanslovsaftalen for 1997 oprettedes Statens Ejendomssalg A/S, der skal forestå salget af statens ubenyttede ejendomme og arealer, herunder bl.a. Forsvarsministeriets. De endnu ikke solgte parceller på Holmen overdrages derfor med udgangen af 1997 til dette selskab, der herefter skal forestå det videre salg m.v.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at der med udgangspunkt i de mange afsluttede salgsforhandlinger og interessante bebyggelsesplaner for Holmen nu er skabt grundlag for en spændende og alsidig bydel i hjertet af København med boliger af høj arkitektonisk standard, caféer og restauranter, kontorbebyggelse, serviceerhverv og ikke mindst rekreative områder.

KAPITEL 8

Året der gik

1. januar: Søgaardlejren overdrages til hjemmeværnet.

1. januar: Danske Division bestående af 1. Sjællandske Brigade, 1. Jyske Brigade og 3. Jyske Brigade oprettes, mens Jyske Division nedlægges.

Danske Division oprettes. Her inspicerer HKH Kronprinsen styrken sammen med forsvarsminister Hans Hækkerup, forsvarschef general Christian Hvidt, chefen for Hærens Operative Kommando generalmajor H.G.G.Grüner. (Foto: Danske Division)

1. januar: 2. Jyske Brigade nedlægges.

1. januar: Langelandsfortet overdrages til Skov- og Naturstyrelsen.

2. januar: 2. Ingeniørbataljon oprettes i Randers og overføres til Skive Kaserne 1. juli.

14. januar: Centralkøreskole Midtjylland oprettes på Skive Kaserne.

15. januar: Forsvarskommissionen af 1997 påbegynder sit arbejde med fhv. minister Knud Heinesen som formand.

21.-23. januar: Forsvarsministeren aflægger sammen med den litauiske forsvarsminister, Ceslovas Stankevicius, besøg ved den danske fredsbevarende styrke i SFOR i Bosnien.

22. januar: Finansudvalget tiltræder anvendelse af ca. 77 mio. kr. til erhvervelse af seks nye hjemmевærnsfartøjer til erstatning for ældre nedslidt materiel. De nye fartøjer skal varetage opgaver inden for bl.a. farvandsovervågning, eftersøgnings- og redningstjeneste. Fartøjerne er endvidere forberedt til at deltage i foreningsbekæmpelsesopgaver.

1. januar: Forsvarsministeren underskriver en aftale med Zimbabwes forsvarsminister, Moven E. Mahachi, om dansk støtte til opbygning af kapaciteten i det sydlige Afrika til gennemførelsen af fredsbevarende operationer. Støtten, som koordineres og finansieres af Udenrigsministeriet, omfatter hovedsageligt bistand til etablering af et regionalt kursuscenter, som kan forestå diverse træningsaktiviteter for regionens officerer. Herudover gives støtte til gennemførelse af besøg og deltagelse i fredsbevarende kurser i Danmark.

Januar-februar: Revisionen af CFE traktaten indledes i Wien og NATO-landenes forhandlings oplæg fremlægges; ifølge dette skal begrænsningerne fremover ikke knyttes til gruppe- og zoneløfter, men nationale og territoriale løfter (det vil som regel sige et lands samlede territorium).

10.-14. februar: Forsvarskommissionen af 1997 besøger Moskva og Kaliningrad.

17. februar: En deling fra Den Kongelige Livgarde under march mellem Lyngø og Kollerød i Nordsjælland påkøres af en varevogn. Sergent Mikkel Cordes og menig Poul Arnbjerg Pedersen bliver dræbt, og 18 menige såres ved ulykken.

17. februar påkøres en deling fra Den Kongelige Livgarde under march i Nordsjælland. Ved ulykken dør to og 18 kommer til skade. (Foto: Nordfoto, Thomas Sjørup)

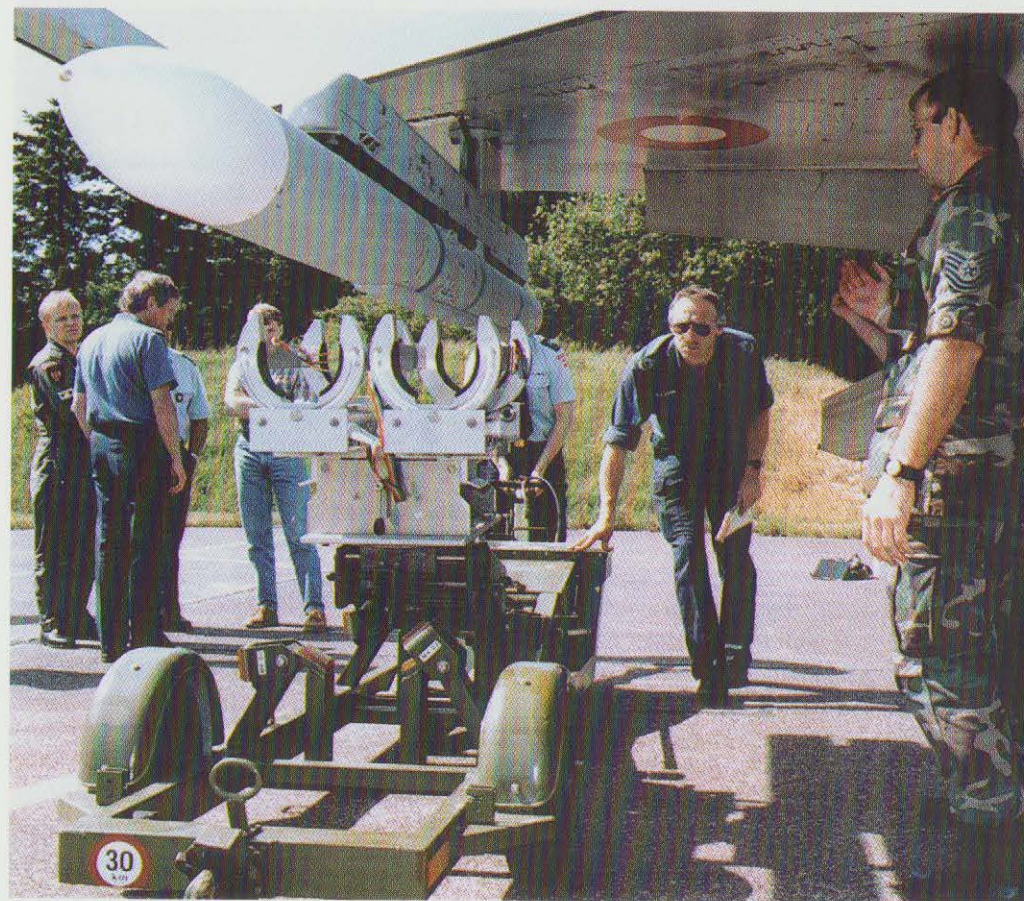
19. februar: Finansudvalget aflægger besøg på Holmen.

3.-5. marts: Forsvarsministeriet indleder bilateralt samarbejde med Bulgarien i forbindelse med gennemførelse af besøg i Sofia.

12. marts: Forsvarsministeriet beslutter, at der i underlagte myndigheders virksomhedsregnskaber for 1997 og i de efterfølgende år skal indgå grønne regnskaber.

17.-19. marts: Forsvarsministeriet indleder bilateralt samarbejde med Rumænien i forbindelse med besøg i København af den rumænske viceforsvarsminister.

18. marts: Den nye svenske forsvarsminister, Björn von Sydow, aflægger besøg hos forsvarsministeren.

AMRAAM-missil hænges op på dansk F-16. (Foto: Fototjenesten, Flyvestation Skrydstrup)

19. marts: Den lettiske forsvarsminister, Andrejs Krastins, aflægger besøg ved Prinsens Livregiment og overværer den missionsorienterede uddannelse af den lettiske deling, som fra april sammen med estiske og litauiske delinger skal deployeres som en del af Den Danske Bataljon til SFOR i Bosnien. Den lettiske forsvarsminister afholder også bilateralt møde med den danske forsvarsminister og besøger bl.a. Hærens Operative Kommando og NATO-hovedkvarteret BALTAP i Karup.

20. marts: Ved OSCE Permanente Råds beslutning nr. 158 erklærer OSCE sig klar til sammen med andre organisationer at bistå Albanien. OSCE's initiativ er en reaktion på de borgerkrigs-lignende tilstande i Albanien med deraf følgende store flygtningestrømme.

25. marts: Flyvevåbnet modtager 4 brugte F-16 fly (3 en-sædede F-16A og 1 to-sædet F-16B) som erstatningsfly, således at det samlede antal F-16 fly kommer op på i alt 69 fly. De 4 fly vil efter klargøring tilgå flyvevåbnets kampflyeskadriller.

27. marts: Ved OSCE Permanente Råds beslutning nr. 160 er OSCE klar til en permanent tilstedeværelse i Albanien. Samtidig drøftes mulighederne for indsettelse af en multinational militær styrke i landet.

28. marts: FN's Sikkerhedsråd godkender ved resolution 1101 et mandat på tre måneder for en multinational styrke på op til 5.000 mand til sikring af nødhjælpsarbejde i Albanien. Styrken kaldes Multinational Protection Force (MPF). Styrkens mandat udløber 28. juni 1997. Italien leder styrken.

30. marts: Det albanske parlament godkender indsettelsen af MPF i Albanien.

31. marts-2. april: Forsvarsministeren er vært ved nordisk forsvarsministermøde, som foregår i Ilulissat (Jakobshavn) i Grønland. Ministrene drøfter en række emner af fælles interesse, herunder den fremtidige europæiske sikkerhedsarkitektur, NATO's PfP-samarbejde og den videre udvikling af FN-udrykningsstyrken UN Stand-by Forces High Readiness Brigade (SHIRBRIG). Ministrene vedtager oprettelsen af en organisationsstruktur, herunder en styringsgruppe, for Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS). NORDCAPS indebærer et øget nordisk samarbejde inden for det fredsstøttende område. Med som gæstetaler er den amerikanske chef for NATO's Atlantikkommando, general John Sheehan.

April: Placeringen af baltiske delinger sammen med danske styrker til fredsbevarende tjeneste i det tidligere Jugoslavien fortsætter. I april indsættes en estisk, lettisk og litauisk deling for første gang som en del af et fællesbaltisk detachement. Detachmentet indgår i Den Danske Bataljon i SFOR i Bosnien.

Baltiske og polske soldater fra NORDPOLBDE mødes på Ciganiste signalhøjen øst for Doboj. (Foto: Forsvarets Værnepligt og Rekruttering)

9. april: Efter diskussioner i det italienske parlament godkendes missionen i Albanien. Missionen er på omkring 6.000 mand, heraf omkring 2.500 italienske soldater. De italienske soldater planlægges indsat 14. april sammen med lederen af den multinationale styrke, en italiensk admiral.

14.-18. april: Forsvarskommissionen af 1997 besøger Estland, Letland, Litauen og Polen. Forsvarskommissionen af 1997 besøger bl.a. den baltiske fredsbevarende bataljon (BALTBAT) og 12. Polke Division.

15. april: De første italienske styrker ankommer til Albanien, i det der nu kaldes OPERATION ALBA. Den danske udenrigsminister udtaler til pressen, at der vil blive sendt danske soldater til Albanien. Soldater fra den lette opklaringsdeling fra Bornholms Værn påbegynder klargøring til deltagelse i OPERATION ALBA og modtager bl.a. 10 Eagle, lette, pansrede køretøjer.

16. april: Udenrigsministeren fremsætter beslutningsforslag B.123 om dansk deltagelse i OPERATION ALBA. Af beslutningsforslaget fremgår, at den danske styrke er på omkring 65 mand, en let opklaringsenhed, der indgår som en del af det franske styrkebidrag.

29. april: Konventionen om forbud mod kemiske våben træder i kraft. I Dan-

mark administreres gennemførelsen af konventionen af Erhvervsministeriet, idet eventuelle inspektioner især vil rette sig mod industrien.

29.-30. april: Forsvarsministeren modtages i Pentagon for at føre bilaterale drøftelser med sin amerikanske kollega, William Cohen.

30. april: Finansudvalget tiltræder, at der anvendes ca. 86,5 mio. kr. til at genopføre Center bygningen på Skive Kaserne, hvoraf de 76,9 mio. kr. afholdes i henhold til statens selvforsikringsordning. Bygningen blev ødelagt af en brand 28. september 1995.

2. maj: Beslutningsforslag B.123 om dansk deltagelse i den multinationale beskyttelsesstyrke i Albanien vedtages i Folketinget. 89 stemmer for, 20 imod, ingen undlader at stemme. Forsvarskommandoen beordrer Hærens Operative Kommando til at iværksætte deployering af den danske styrke til Albanien inden for 48 timer.

4. maj: Det danske forkommando er på plads i Albanien.

6.- 8. maj: Forsvarsministeren er vært for dansk-tysk-polsk trilateralt forsvarsministermøde i Skagen. For første gang er de baltiske forsvarsministre inviteret til at deltage i dele af mødet. Den estiske og litauiske forsvarsminister deltager, mens den lettiske forsvarsminister er forhindret. Forsvarsministrene beslutter, at

Forsvarsminister Hans Hækkerup og forsvarschef general Christian Hvidt i samtale med en af soldaterne fra Bornholms Værn, der er på vej til Albanien. (Foto: Forsvarskommandoen)

de baltiske forsvarsministre fremover vil blive inviteret til at deltage i et af to årlige trilaterale forsvarsministermøder. Ministrene beslutter også at skabe mulighed for at inddrage de baltiske lande i trilaterale øvelser.

7. maj: Finansudvalget tiltræder:

- Anskaffelse af artilleriammunition og missiler til bevæbning af STANDARD FLEX 300 i kamprollen til et samlet beløb på ca. 327 mio. kr.
- Ændring af indholdet af Aktstykke 181 af 15. maj 1991 omhandlende anskaffelse af 5 nye opmålingsbåde til erstatning for 8 ældre fartøjer, således at projektet realiseres ved anskaffelse af 2 enheder, som udrustes med ny og forbedret opmålings- og positioneringsteknologi.
- Projektet vedrørende opdatering af HAWK, fase 2, til et samlet beløb af ca. 516 mio. kr. Projektet omfatter modernisering af hovedkomponenterne i de sidste 4 HAWK-eskadriller, afsluttende anskaffelse af afdelingskontrolvogne samt anskaffelse af materiel mv., der muliggør integration med det øvrige jordbaserede luftforsvar.

7. maj: Danmark overtager for første gang posten som chef for NATO's stående minerydnings styrke (Standing Naval Force Channel). Posten varetages i en periode på et år og overdrages til kommandørkaptajn Per Frank Hansen ved en stor

Kommandoen over STANAVFORCHAN overtages af Danmark for første gang. Her ses til venstre kommandørkaptajn P.F. Hansen, der overtager kommandoen fra den britiske commander Wellborne. (Foto: Flådestation Frederikshavn)

ceremoniel begivenhed på Flådestation Frederikshavn. I forbindelse med varetagelse af posten stiller søværnet endvidere en minelægger af FALSTER-klassen til rådighed som kommandoskib i hele perioden.

8. maj: Den danske deling ankommer til Durrës i Albanien. Danskerne bliver indkvarteret i den franske bataljons lejr 8 kilometer syd for Durrës. Danskerne bor i "La Maison du Danemark". Der deltager 62 danskere i operationen: 1 forbindelsesofficer i Rom, 2 stabsofficerer i Tirana og delingen på 59 mand i Durrës. Delingen kører den første eskortekørsel mellem Durrës og Tirana den 9. maj.

9.- 10. maj: Jyske og Sjællandske Trænregimenter nedlægges, og Trænregimentet i Aalborg oprettes, idet der udskilles en trænafdeling på Farum kaserne.

13. maj: Forsvarets Medalje for Tapperhed overrækkes for første gang. Ved en parade på Kastellet dekoreres 7 personer, heraf en posthumt, for heltedmodig og tapper indsats i det tidligere Jugoslavien.

25. maj: Forsvarsministeren overværer sammen med sine nordiske kolleger øvelsen NORDIC PEACE i Nordnorge. Det er første gang, at Norge, Sverige, Finland og Danmark træner opstilling af en fælles styrke, der kan gennemføre fredsstøttende operationer. Også frivillige humanitære organisationer deltager. Danmark deltager med ca. 140 mand fra Den Kongelige Livgarde.

27. maj: Den grundlæggende Akt mellem NATO og Rusland underskrives i Paris. I overensstemmelse hermed etableres Det permanente NATO-Rusland Fællesråd.

27. maj: Forsvarsministeren besøger de danske styrker i Albanien.

29. maj: Ved NATO's udenrigsministermøde i Sintra i Portugal vedtages det at forstærke NATO's Pfp-samarbejde med landene i Central- og Østeuropa. Det forstærkede Pfp omfatter både en bredere kreds af samarbejdsområder og en tættere, tidligere og mere formaliseret inddragelse af partnerlandene i beslutninger af betydning for samarbejdet mellem NATO og de pågældende lande. Et synligt resultat af mødet er etableringen af Det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd (Euro-Atlantic Partnership Council: EAPC). EAPC afløser det hidtidige samarbejdsorgan NACC (North Atlantic Cooperation Council). Pfp udvides til at omfatte alle NATO's nye opgaver. Endvidere besluttet det at etablere Pfp Stabs-elementer i udvalgte NATO-hovedkvarterer, ligesom forsvarsplanlægningsprocessen for partnere bliver gjort mere lig NATO's egen forsvarsplanlægningsproces.

7. juni: Den danske deling i Albanien bevogter La Villa Reseg - det gamle kongeslot - der ligger i nordkanten af Durrës. Slottet anvendes bl.a. af italienerne som relokation.

På vej til morgenappel på stranden syd for Durrës. De danske soldater indgik på lige fod med de franske soldater i de daglige rutiner. (Foto: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste)

9.-10. juni: Der afholdes nordisk-baltisk forsvarsministermøde i Saaremaa i Estland. Forsvarsministrene beslutter at undersøge mulighederne for at etablere et fælles baltisk forsvarsakademi (Baltic Defence College, BALTDEFCOL). Undersøgelingsarbejdet ledes af Sverige.

10. juni: På baggrund af en henvendelse fra den albanske samlingsregering anmoder Italien FN's Sikkerhedsråd om en forlængelse af mandatet for OPERATION ALBA. Der anmodes om en forlængelse af mandatet på 30 - 45 dage, således at tilbagetrekningen påbegyndes 1. august 1997.

11.-12. juni: NATO landenes forsvarsministre mødes i Bruxelles. De gør status for Alliancens eksterne og interne tilpasning til den nye sikkerhedspolitiske situation. De drøfter den igangværende revision af NATO's kommandostruktur samt NATO's åbning mod Øst. Situationen i Bosnien drøftes. De ministerielle retningslinier for NATO's forsvarsplanlægning vedtages, herunder en strømlining af NATO's forsvarsplanlægning.

12. juni: Ved sikkerhedsrådsresolution nr. 1112 afløses Carl Bildt af Carlos Westendorp som Den Høje Representant for den civile fredsproces i Bosnien.

13. juni: Forsvarsministeren deltager i det første EAPC forsvarsministermøde, som holdes i Bruxelles dagen efter NATO-forsvarsministrenes møde. EAPC forsvarsministermødet giver bl.a. ministrene lejlighed til at udveksle synspunkter på den sikkerhedspolitiske situation i Europa i lyset af beslutningerne om at invitere Polen, Tjekkiet og Ungarn til optagelse i NATO og om styrkelse af Pfp-samarbejdet.

Kronprins Frederik (Pingo) overrækker Frømandskorpsets jubilæumsvåbenskjold til Hendes Majestæt Dronning Margrethe II ved Frømandskorpsets jubilæum på Torpedostation Kongsøre den 17. juni 1997. (Foto: Nordfoto, Keld Navntoft).

16.-20. juni: Forsvarskommissionen af 1997 besøger USA. Bl.a. FN-hovedkvarteret i New York, Pentagon i Washington, og SACLANT i Norfolk besøges.

23.-26. juni: Som led i det trilaterale dansk-tysk-polske høersamarbejde afholdes feltøvelsen BALTIC TRIANGLE i Oksbøl. Der er deltagelse af i alt ca. 120 personer.

25. juni: Finansudvalget tiltræder bl.a.:

- Anvendelse af ca. 6,5 mio. kr. til vederlagsfri overdragelse af materiel til de baltiske lande. Materielbistanden omfatter bl.a. lastbiler med tilhørende reservedele til BALTBAT. Herudover doneres udfaset materiel for yderligere ca. 5 mio. kr. omfattende bl.a. et marinehjemmeværnsfartøj, brandslukningsmateriel, køretøjer, kommunikationsudstyr, uniformer, sanitetsudstyr mv.
- Anvendelse af 20,5 mio. kr. til etablering af faciliteter til Hørens Sergentskole i Sønderborg.

27. juni: Forsvaret afslutter en totaloptælling af alle håndvåben i forsvaret. Totaloptællingen, der blev iværksat i september 1996, er foranlediget af tyverier af våben mv. fra forsvaret. Optællingen omfatter alle håndvåben med en kaliber på 9 mm og derunder (ca. 300.000 stk.), herunder kontrol af den fysiske sikkerhed omkring opbevaring. Det er vurderingen, at der er overensstemmelse mellem det foreliggende optællingsgrundlag og de faktiske beholdningers tilstedeværelse, og at forvaltningsbestemmelserne og opbevaringsforholdene for privat opbevarede våben generelt er tilfredsstillende.

29. juni: Der afholdes valg i Albanien, og valgdeltagelsen er omkring 60%. Valget forløber roligt uden større episoder. Der er dog en del skydning med håndvåben, som vurderes at være "sejrsskydninger".

30. juni: Som repræsentant for den danske stat indgår Forsvarsministeriet, sammen med de øvrige aktionærer i Danish Aerotech A/S, en aftale om køb af de væsentligste aktiviteter fra Nea-Lindberg A/S inden for forsvarssektoren. Aktionærkredsen i Danish Aerotech A/S udgøres af Lockheed Martin, USA, FFV Aerotech, Sverige, den danske stat og FLS Industries. Handelen er finansieret af FLS Industries, og der er ikke indskudt yderligere kapital af de øvrige aktionærer.

1. juli: Hørens Sergentskole oprettes i Sønderborg og Musikkorps Fyn nedlægges.

1.-2. juli: Forsvarsministeren besøger sammen med den estiske, lettiske og litauiske forsvarsminister det fællesbaltiske detachement ved Den Danske Bataljon i Bosnien.

1. juli: Forsvarsministeren etablerer Forsvarets Forskningsudvalg, som et offentligt forskningsudvalg. Forsvarets Forskningsudvalg er rådgivende for forsvarsministeren på det videnskabelige og forskningsmæssige område. Udvalget indgår endvidere i den nationale forskningsrådgivningsstruktur. Samtidig nedlægges Forsvarets Forskningsråd.

1. juli: Den danske brigadegeneral Karsten J. Møller overtager kommandoen over Den Nordisk-Polske Brigade ved SFOR i Bosnien.

Korvetten NIELS JUEL under gang under udstationering ved STANAVFORLANT.
(Foto: Flådestation Korsør)

8.-9. juli: Der afholdes møde i Det nordatlantiske Råd (NAC) (stats- og regeringschefer) i Madrid. På NATO-topmødet opnås en række resultater, og der sættes en omfattende dagsorden for fremtiden:

- Den tjekkiske Republik, Ungarn og Polen inviteres til at indlede optagelsesforhandlinger, og døren holdes åben i spørgsmålet om yderligere optagelser.
- Viljen til en holdbar "åben dør"-politik i spørgsmålet om yderligere optagelser er demon streret.
- Beslutningen i Sintra om at oprette det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd og styrke PfP støttes og hilses velkommen, og partnerne opfordres til at oprette militære missioner i Bruxelles.
- I fortsættelse af underskrivelsen af den Grundlæggende Akt mellem NATO

og Rusland ses der frem til regelmæssige konsultationer med Rusland om en bred vifte af emner og øget samarbejde også på militært plan gennem det permanente fællesråd.

- Charteret for et særligt samarbejde mellem NATO og Ukraine tillægges stor betydning, da det vil give samarbejdet større indhold og øge sikkerheden i regionen.
- Det besluttet at oprette en ny komité - Samarbejdsgruppen for Middelhavsregionen -, som vil få det overordnede ansvar for Middelhavsdialogen.
- Fremskridtene vedrørende Alliancens interne tilpasning, herunder udviklingen af ESDI og de grundlæggende reformer af kommandostrukturen hilses velkommen.

Topmødet viser, at NATO er på vej mod at realisere målsætningen: Et nyt NATO til et nyt og udelt Europa.

11.-12. juli: Præsident Clinton besøger Danmark. Han fører bilaterale samtaler i statsministeriet, holder tale på Nytorv for ca. 80.000 mennesker og nedlægger sammen med forsvarsministeren en krans i Mindelunden.

USA's præsident Bill Clinton sammen med forsvarsminister Hans Hækkerup under kransenedlæggelse i Mindelunden. (Foto: Forsvarskommandoen)

16.-17. juli: Amsterdamtraktaten færdigforhandles. Amsterdamtraktaten udgør kulminationen på Regeringskonferencen vedrørende revision af Maastrichttraktaten. Det bekræftes, at den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik er mellemstatsligt, og for første gang nævnes NATO's rolle som central inden for en EU-ramme.

16.-18. juli: Forsvarsministeren fører bilaterale drøftelser med den franske og engelske forsvarsminister i henholdsvis Paris og London.

22. juli: Under en ceremoni i den litauiske havneby Klaipeda overdrager Marinehjemmeværnet fartøjet "APOLLO" til det nyoprettede litauiske marinehjemmeværn. Fartøjet sejler i dag under navnet "LOKYS" og anvendes som skoleskib for det litauiske søværn og marinehjemmeværn.

23. juli: I Joint Consultative Group i Wien opnås der enighed om visse væsentlige elementer i en revideret CFE traktat - bl.a. om at ændre systemet for begrænsninger som foreslået af NATO, samt at der ikke må ske en stigning i det samlede antal våben i de enkelte kategorier. Forud herfor har NATO-landene lovet at foretage en betydelig reduktion i deres maksimalt tilladte nationale beholdninger i forhold til det nuværende gruppeloft.

28. juli: Hovedparten af den danske styrke fra Albanien er tilbage i Danmark. 47 mand fra opklaringsdelingen bliver dekoreret med Forsvarets Medalje af Chefen for Hørens Operative Kommando, generalmajor H.G.G. Grüner.

8. august: Den sidste gruppe danske soldater fra Albanien ankommer til Danmark.

12.-15. august: To russiske grænseværnsfartøjer, PLUTON og STRELETS, aflægger uofficielt besøg i København. Forsvarsministeren besøger skibene, som er under kommando af Søgrænseværnets stabschef, viceadmiral V.A. Vasiljev.

21. august: På et møde i Århus underskriver Chefen for Søværnets Operative Kommando, kontreadmiral K.H. Winther, og hans polske kollega, admiral R. Lukasik, en venskabsaftale mellem de to flåder.

25. august: Efter ca. 3 års arbejde afholdes det afsluttende møde mellem Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste, Miljøstyrelsen og Kommunernes Landsforening om et nyt regelsæt for miljøregulering af de støjende aktiviteter på forsvarets øvelsesområder.

28. august: Efter længerevarende forhandlinger indgås der aftale med de ameri-

Lynx-helikopter på agterdækket af et inspektionsskib ved Færøerne. (Foto: Flådestation Frederikshavn)

kanske flystyrker i Europa (USAFE) om dansk overtagelse af de amerikanske finansierede faciliteter på flyvestationerne Aalborg, Skrydstrup og Vandel samt på Holstebro Kaserne, der var etableret som følge af de tidligere, men nu ophørte forstærkningsaftaler. Aftalen tiltrædes af Finansudvalget den 4. november.

29.-31. august: Der afholdes dansk-tysk-polsk trilateralt forsvarsministermøde i Omulew, Polen. Ministrene beslutter at undersøge mulighederne for at udbyde samarbejdet mellem danske, tyske og polske hærenheder gennem etablering af et multinationalt korps, som skal bygge videre på det eksisterende venskabs-samarbejde ("Patenschaft") mellem Danske Division, 12. Polske og 14. Tyske Division.

1. september: Udvalget vedrørende forsvarsmateriel (UFOM) afleverer sin rapport omhandlende en vurdering af levetiden for forsvarsmateriel, og forslag til større materielanskaffelser over en længere horisont.

2. september: Generalsekretæren for De Forende Nationer, Kofi Annan, åbner ved en højtidelig hed på Høvelte Kaserne Planlægningsselementet for UN Stand By Forces High Readiness Brigade (SHIRBRIG), som er etableret på dansk initiativ. Planlægningsselementet er brigadens permanente stab. Staben udgøres af officerer fra de lande, som deltager i initiativet.

3.-4. september: Departementschef Anders Troldborg aflægger besøg hos den

polske vice-forsvarsminister, Andrzej Karkoszka. En række emner i relation til Polens forventede NATO-medlemskab drøftes. Fra dansk side stiller man bistand til den polske forsvarsplanlægningsproces i udsigt.

8. september: Den multinationale hærøvelse RHINO REPLENISHMENT gennemføres i Tyskland. Danmark deltager med felthospitalet fra Den Danske Internationale Brigade (ca. 450 mand, heraf en del mønstrede og et større antal køretøjer) i rammen af 1. UK Division.

Under øvelse RHINO REPLENISHMENT var Den Internationale Brigades felthospital i Tyskland.
(Foto: Forsvarets Sundhedstjeneste)

9. september: Finansudvalget tiltræder bl.a.:

- Dansk deltagelse for ca. 70 mio. kr i det amerikanske Joint Strike Fighter flyprojekts Requirements Validation fase, som finder sted i perioden 1997-2001. De danske erhvervs- og forsvarsmæssige interesser i forbindelse med deltagelsen varetages af en projektorganisation under ledelse af Erhvervsministeriet.
- Anvendelse af ca. 36 mio. kr. til etablering af faciliteter til SHIRBRIG på Høvelte Telegrafkaserne.

9.-10. september: Forsvarskommissionen af 1997 besøger London.

13.-14. september: Der afholdes lokalvalg i Bosnien, som godkendes af OSCE.

I forbindelse med valget er SFOR-styrken forøget med mere end 3.000 mand, og SFOR støtter OSCE med mange praktiske forhold under valget, f.eks. godkendelse af valgsteder og sikring af åbne veje til valgstederne.

15. september: Ca. 100 flådefartøjer og fly fra syv NATO-lande, herunder enheder fra Danmark deltager i NATO-øvelsen BARTIZAN HINGE i bl.a. Skagerrak og i Kattegat. Øvelsen ledes af chefen for NATO's styrker i nordvest-regionen. Enhedskommandoen og Søværnets Operative Kommando's hovedkvarter deltager. Øvelsen skal demonstrere de deltagende styrkers og forskellige hovedkvarterers beredskab og evne til indsats i den til øvelsen opfundne regionale krise.

15. september: Nyt forsvarsattachéembede oprettes i Vilnius, Litauen.

15.-16. september: Forsvarsministeren aflægger besøg hos sin ukrainske kollega, Oleksandr Kuzmuk, i Kiev og ved Sortehavsflåden på Krim.

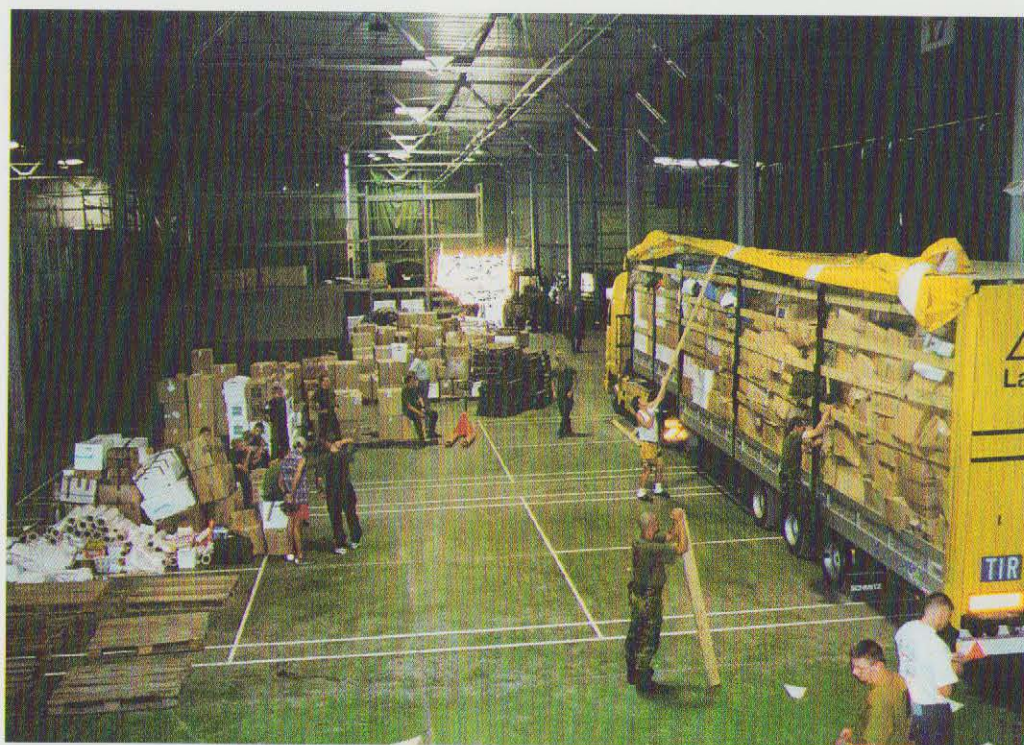
17.-19. september: Forsvarsministeren aflægger besøg ved PFP-øvelsen CENTRASBAT II i Uzbekistan i Centralasien. To danske officerer deltager i øvelsen som led i et internationalt evalueringshold. Fra dansk side er der i tiden frem til øvelsen videregivet erfaringer fra BALTBAT-projektet vedr. etablering af multinationale fredsbevarende enheder, ligesom der er været ydet bistand til planlægningen af øvelsen. Øvelsen har også deltagelse fra USA, Rusland, Georgien, Tyrkiet, Kazakhstan, Kirgisistan, Uzbekistan og Letland.

18. september: 12 danske soldater dekorerer med den franske medalje - La Medaille Commémorative - i den franske by Le Mans. Resten af de danske soldater, som deltog i OPERATION ALBA i Albanien får medaljer senere. Samtidig overrækker Chefen for Hærens Operative Kommando, generalmajor H.G.G. Grüner, på vegne af forsvarschef general Christian Hvidt, Forsvarets Medalje til oberst Philippe Roisin, Chefen for det franske 2. Marineinfanteriregiment, der var "moderenhed" for den danske styrke i Albanien.

22.-24. september: Forsvarskommissionen af 1997 besøger Paris.

23. september: Danske soldater på en midlertidig kontrolpost omkring 3 kilometer nordvest for Doboj i Bosnien angribes med sten og molotov-cocktails af omkring 25-30 personer. Hændelsen løses uden personskader.

23. september: 12 F-16 fly, en HAWK-eskadrille og dele af den lette opklaringsenhed, der gjorde tjeneste i Albanien, deltager i øvelse DYNAMIC MIX i Italien. Øvelsen ledes af chefen for NATO's sydregion og har til formål at øve samarbejdet mellem forstærkningsenheder af alle tre værn. Der deltager enheder fra 14 NATO-lande.

Hallen i Camp Vålhall. De danske enheder assisterer bl.a. nødhjælpsorganisationerne med fordeling af forsyninger til hospitaler, institutioner og private. (Foto: Brigadegeneral J. Hansen-Nord)

26. september: Det første møde i Det fælles NATO-Rusland Råd (udenrigsministre) afholdes. På mødet vedtages en arbejdsplan, der rækker frem til næste møde den 17. december.

29.-30. september: Forsvarskommissionen af 1997 aflægger besøg i Belgien. Bl.a. NATO- hovedkvarteret, WEU og EU besøges.

1.-2. oktober: Der afholdes uformelt NATO-forsvarsministermøde i Maastricht med henblik på at gøre status over Alliancens interne og eksterne tilpasning og drøfte situationen i Bosnien. Herudover har forsvarsministrene møder med henholdsvis den nytiltrådte russiske forsvarsminister Igor Sergejev og de tre inviterede nye medlemmer Polen, Ungarn og Tjekkiet.

1. oktober: Nyt forsvarsattachéembede oprettes i Tallinn, Estland.

1. oktober: Generalmajor K.E. Rosgaard tiltræder som Chef for Flyvertaktisk Kommando. Generalmajor Rosgaard er derved den første Chef for Flyvertaktisk Kommando, som ikke har en pilotbaggrund.

Under øvelse DYNAMIC MIX i Italien følger forsvarschef general Christian Hvidt genladning af en af Eskadrille 543's Hawk-launchers. (Foto: N.M. Schaiffel-Nielsen)

4.-6. oktober: Den Danske Bataljon overtager bevogtningen af den af SFOR besatte TV/radiostation DRUGA NIVA.

7.-8. oktober: Forsvarskommissionen af 1997 aflægger besøg i Bonn, herunder i Forbundsdagen og det tyske Forsvarsministerium.

23.-24. oktober: Forsvarskommissionen af 1997 aflægger besøg ved OSCE i Wien.

28. oktober: Som led i det trilaterale dansk-tysk-polske samarbejde deltager forsvarsministeren i en ceremoni i Greifswald i Tyskland i forbindelse med indgåelse af en venskabsaftale mellem de tre landes Østersø-divisioner. Aftalen om de tre hørenheders venskabsarrangement ("Army Patenschaft") underskrives af de tre landes forsvarschef.

29. oktober: Finansudvalget tiltræder anskaffelse af nye artilleripejleradarer til hæren for ca. 286 mio. kr.

29.-31. oktober: Forsvarskommissionen af 1997 aflægger besøg i Bosnien. Der besøges bl.a. SFOR-hovedkvarteret, OSCE-missionen, Den høje Repræsentant,

Forsvarskommissionen besøgte de danske enheder i Bosnien i oktober 1997. Her ses Pia Kjærsgaard (MF) sammen med forsvarschef general Christian Hvidt. (Foto: Forsvarsministeriet)

FN-missionen UNMIBH og IPTF, EU-monitorerne ECMM, Task Force Eagle, Den Nordisk-Polske Brigade og Den Danske Bataljon.

10. november: Den Danske Bataljon gennemfører en aktion mod specialpolitiet i Doboj. Aktionen, som forløber uden episoder, har til formål at nedlægge specialpolitiet i byen og på længere sigt at få personalet overflyttet til det almindelige politi.

13. november: Finansudvalget tiltræder anskaffelsen af moderne rekognosceringsudstyr til F-16 flyene til et samlet beløb af ca. 110 mio. kr. Udstyret skal erstatte det forældede udstyr, der blev overtaget fra DRAKEN flyene ved udfasingen af disse.

13. november: Der afholdes WEU-møde i Erfurt, hvor forsvarsministre og udenrigsministre fra 28 europæiske lande deltager. Der træffes bl.a. beslutning om at give WEU's observatører, associerede medlemmer samt associerede partnere udvidet mulighed for at deltage i WEU's aktiviteter og operationer. Forsvarsministeren har i margenen af møderne lejlighed til at hilse på sin nyudnævnte polske kollega Janus Onyszkiewicz.

17. november: Forsvarsministeren gennemfører i New York et "Lessons Learned"-seminar om fredsbevarende operationer. I seminaret deltager bl.a. FN's generalsekretær Kofi Annan, 7 forsvarsministre og repræsentanter fra en række regionale organisationer. På seminaret diskuteres mulighederne for at forbedre rammerne for iværksættelse og gennemførelse af fredsbevarende operationer.

19. november: Finansudvalget tiltræder anskaffelse af 51 brugte tyske LEOPARD 2A4 kamp vogne, indledende anskaffelse af pansrede mandskabsvogne med hjul, fortsat renovering og modifikation af brigadens eksisterende pansrede

Leopard 2A4 i tysk udgave. (Foto: KRAUSS-MAFFEI-WERKFOTO)

mandskabsvogne med bølter, anskaffelse af kommunikations- og sanitetsmateriel samt supplerende anskaffelse af natobservationsudstyr til Den Danske Internationale Brigade for et samlet beløb af ca. 619 mio. kr.

19.-21. november: Forsvarschefen besøger den russiske forsvarschef. Det bilaterale militære samarbejdsprogram og PfP-samarbejdet samt en række spørgsmål vedrørende regionale og europæiske sikkerhedspolitiske forhold drøftes.

20. november: Forsvarsministeren fremsætter lovforslag om etablering af en ordning, hvorefter kvinder generelt kan antages på værnepligtsglignende vilkår i forsvaret med henblik på uddannelse til mobiliseringsstyrken.

24.-25. november: Forsvarsministeren deltager i nordisk forsvarsministermøde i Rena, Norge. Ministrene drøfter en række sikkerhedspolitiske forhold herunder situationen i det tidligere Jugoslavien og nordisk samarbejde med de baltiske lande, herunder det fælles baltiske forsvarsakademi (BALTDEFCOL). Hand-

lingsplanen for det nordiske miljøsamarbejde på forsvarsområdet godkendes. I forbindelse med mødet gennemføres møde mellem de nordiske forsvarsministre og den russiske forsvarsminister, marskal Igor D. Sergejev. På et bilateralt møde bliver et dansk-russiske militært samarbejdsprogram for 1988 underskrevet.

Pressekonference under mineseminar på Farum Kaserne. Statsminister Poul Nyrup Rasmussen og forsvarsminister Hans Hækkerup besvarer spørgsmål. (Foto: Forsvarskommandoen)

1. december: Statsministeren deltager sammen med forsvarsministeren i destruktionen af den første personelmine på Farum kaserne. Minesprængningen markerer starten på destruktionen af de danske personelminelagre - en proces som vil være tilendebragt inden år 2000. Destruktionen af de danske personelminelagre er en følge af den danske regeringsbeslutning om, at Danmark vil afstå fra at benytte personelminer i det danske forsvar.

2.-3. december: NATO's forsvarsministre mødes i Bruxelles, hvor der dels afvikles de traditionelle møder i Rådet (NAC), Forsvarsplanlægningskomitéen (DPC) og den nukleare planlægningsgruppe (NPG) og dels holdes møder med partnerne i det Euro-Atlantiske Partnerskabsråd (EAPC), med Rusland i PJC samt med de tre inviterede lande. Forsvarsministrene enes om en ny kommandostruktur, der er mere fleksibel, strømlinet og bedre egnet til at løse Alliancens nye opgaver. Konkret indebærer den nye struktur, at antallet af hovedkvarterer reduceres fra 65 til 20. Disse er fordelt på tre niveauer: Det strategisk, regionale og subregionale niveau. NATO-hovedkvarteret i Karup videreføres som et værnssfélles hovedkvarter på det subregionale niveau. Det vedtages endvidere at oprette Partnerstabelementer på de to øverste niveauer i kommandostrukturen samt at igangsætte et studie om muligheden af at etablere PfP stabelementer også på det tredje niveau. Endvidere drøftes situationen i Bosnien samt indsatsen mod spredning af massedødelæggelsesvåben. Endelig vedtages General Report, hvoraf det fremgår, at forsvarsplanlægningen (styrkemålene) for 1996 i det store og

hele er opfyldt tilfredsstillende. Under mødet i EAPC drøfter ministrene status i det styrkede Pfp-samarbejde, etableringen af et forsvarssamarbejde på det miljømæssige område samt situationen i Bosnien.

3. december: Finansudvalget tiltræder levetidsforlængelse af søværnets LYNX helikoptere til et beløb af ca. 197 mio. kr. Projektet gennemføres med henblik på at forlænge helikopternes operative driftsperiode til minimum år 2015.

3. december: Til et samlet beløb af ca. 337 mio. kr. tiltræder Finansudvalget anskaffelse af et nyt overvågnings- og inspektionsfly til flyvevåbnet med tilhørende særlig sensorudrustning til havmiljøovervågning som erstatning for det Gulfstream III fly, der havarerede ved Færøerne i august 1996. Anskaffelsen har relation til, at forsvaret fra 1998 overtager driftsansvaret for den statslige havmiljømæssige flyovervågning fra Miljø- og Energiministeriet, ligesom anskaffelsen vil reetablere flyvevåbnets overvågnings- og inspektionsflystruktur.

3. december: Finansudvalget tiltræder bl.a., at der anvendes ca. 22 mio. kr. til erhvervelse af 165 ha ved Haderslev med henblik på udvidelse af Haderslev Øvelsesplads.

4. december: Forsvarschefen deltager i det første møde i EAPMC/CS.

Uddannelse under øvelse BALTIC TRIAL i Letland i november 1997. (Foto: Østre Landkommando)

10. december: Under navnet "BALTIC TRIAL II" gennemfører Østre Landkommando i Paldiski i Estland den sidste af en serie stabs- og feltøvelser for den baltiske fredsbevarende bataljon, BALTBAT. BALTBAT's 721 soldater samt personel fra Danmark, Norge, Storbritannien og Sverige deltager i øvelsen.

10. december: Finansudvalget tiltræder aktstykke 104 om udligningen af provenufinansieringsordningen. Saldoen i ordningen nulstilles. Forsvarsministeriet får dækket resterende udgifter til forligsmæssigt aftalte strukturændringer, samtidig med at endnu ikke afhændede ejendomme og arealer overføres til det nyoprettede selskab Statens Ejendomssalg A/S.

11. december: Kontrakten vedrørende køb af 51 LEOPARD 2A4 kampvogne underskrives.

15. december: Forsvarsministeriets organisation ændres, idet der oprettes en ny 4. afdeling omhandlende "Personale, udvikling og forhandling". Under afdelingen hører 2., 6. og 10. kontor. Herudover oprettes et nyt 11. kontor (Informati- onsteknologi), som hører under departementets 2. afdeling.

16.-17. december: Der afholdes NATO-udenrigsministermøde, møde mellem NATO og de tre inviterede lande, NATO-Rusland-møde, EAPC-møde samt møde mellem NATO's og Ukraines udenrigsministre. På mødet mellem NATO-landene og udenrigsministrene fra Polen, Ungarn og Tjekkiet undertegnes tiltrædelsesprotokollerne for de tre kommende NATO-medlemmer. NATO's udenrigsministre bekræfter endvidere Alliancens fortsatte åbenhed for nye medlemmer.

19. december: Finanslov for 1998 vedtages i Folketinget.

19. december: Finland overtager kommandoen over Den Nordisk Polske brigade.

TILLÆG 1

Forsvarets økonomi

Budgettet

Den 8. december 1995 blev der indgået en aftale om forsvarrets ordning 1995-1999. Hovedsigtet er at videreføre den omstrukturering af det danske forsvar, som den sikkerhedspolitiske situation m.v. tilsiger. Dette indebærer bl.a., at forsvarrets udgifter til deltagelse i løsning af opgaver i FN-, OSCE- og NATO-regi - herunder indsættelse af dele af Den Danske Internationale Brigade samt udsendelse af EU-monitorer - afholdes inden for forsvarsrammen. Der blev afsat et årligt nettobeløb på 530 mio. kr. (545 mio.kr. i prisniveau 1997) svarende til udsendelsen af ca. 1500 mand i FN-tjeneste. Der er i 1997 inden for "Militært samarbejde med de central- og østeuropæiske lande" gennemført en række fælles-aktiviteter, der omfatter uddannelse, materielbistand, øvelser, udveksling og stabsdrøftelser m.v. Til disse aktiviteter er der i 1997 anvendt ca. 70 mio. kr.

Budgettet reguleres som hidtil for aftalte stigninger i personeludgifter, pensionsreguleringer og andre nye eller ændrede afgifter samt for valutakursudsving og prisudvikling for materiel, brændstof m.v., som det er nødvendigt at importere.

Forsvarsbudgettets hovedposter for 1994-1998 fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Hovedposterne, netto i mio. kr. (årets priser)

	1994	1995	1996	1997	1998
Føllesudgifter	101,8	108,3	112,5	121,0	124,2
Militært forsvar	15.034,6	15.212,9	15.617,7	16.214,3	16.512,9
heraf:					
Forsvarskommandoen og Hjemmeværnet	14.558,3	14.786,7	15.196,5	15.762,3	16.037,9
Særlige udgifter					
vedr. NATO	338,3	300,4	259,5	280,4	347,2
Service og hjælpetj.	138,0	125,8	161,7	171,6	127,8
Civil virksomhed	225,2	214,4	207,0	238,3	230,7
heraf:					
Farvandsvæsen m.v.	205,4	189,8	179,3	200,9	207,1
Øvrig civil virksomhed	19,8	24,6	27,7	37,4	23,6
Moms	1.047,5	998,2	1.042,9	1.085,5	1.104,0
Forsvarsministeriet i alt	16.409,1	16.533,8	16.980,1	17.659,1	17.971,8

For 1994 til 1996 er der anvendt statsregnskabstal og for 1997 forslag til tilløgsbevillingslov. For 1998 er der anvendt tal fra finanslov for 1998. Udgifter til moms for 1997 og 1998 er skønnet. De anførte beløb for 1996 til 1998 er excl. "Isafgifter fra skibe og havne".

Løn- og investeringsudgifterne på forsvarsbudgettet fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Hovedposterne, netto i mio. kr. (årets priser)

	1994	1995	1996	1997	1998
Forsvarsministeriet i alt	16.409,1	16.533,8	16.980,1	17.659,1	17.971,8
heraf:					
Lønudgifter	8.656,8	8.514,6	8.561,5	9.149,5	9.332,3
Andel i procent	52,8	51,5	50,4	51,8	51,9
Investeringsudgifter excl. moms	2.321,3	2.392,7	2.264,8	2.505,3	2.742,0

Tabel 3 viser de samlede internationale udgifter. Det skal bemærkes, at udgifterne til deltagelse i FN/OSCE/NATO opgaver og observatører og monitorer er opgjort brutto, medens udgifterne til NATO-formål er finanslovens netttotal. Mio.kr. (årets priser).

Tabel 3: Internationale udgifter.

	1994	1995	1996	1997	1998
NATO	564,5	526,8	510,3	549,4	614,3
Deltagelse i FN/OSCE/NATO opgaver ¹⁾	684,9	645,5	700,5	659,3	639,2
EU-monitorer og CSCE-observatører	17,5	13,9	13,9	16,2	16,2
Østsamarbejde	11,6	39,3	49,8	70,1	85,0
I alt	1.278,5	1.225,5	1.274,5	1.295,0	1.354,7

1) I henhold til "Aftale om forsvarets ordning 1995-1999" er der afsat et årligt nettobeløb på 545 mio. kr. (priseniveau 1997) til løsning af internationale opgaver i FN-, OSCE- og NATO-regi, hvor mer-/mindreforbrug ubeskåret kan overføres inden for forligsperioden. Udgifter (brutto) i 1997 til udsendelsen af SFOR styrken er på ca. 569 mio. kr.

I 1997 er afholdt ca. 12,4 mio.kr. (brutto) til udsendelse af et dansk styrkebidrag til den multinationale styrke i Albanien.

NATO-landenes forsvarsudgifter

Tabel 4 viser forsvarsudgifternes andel af bruttonationalproduktet i løbende priser. Tabel 5 viser forsvarsudgifterne pr. indbygger, der af hensyn til sammenligning er omregnet til US dollars pr. indbygger omregnet til samme prisniveau og vekselkurs (1990). Forsvarsudgifterne er i denne forbindelse opgjort efter en fælles NATO-definition, som for Danmarks vedkommende adskiller sig fra det af Folketinget vedtagne forsvarsbudget ved at indeholde visse udgifter uden for paragraf 12. Forsvarsministeriet; f.eks. dele af Danmarks Meteorologiske Institut og Kort- og Matrikelstyrelsens budgetter, de faktisk udbetalte pensioner og moms. Samtidig medtages visse driftsudgifter under den civile virksomhed ikke.

Tabel 4: Sammenligning af NATO-landenes forsvarsudgifter i procent af BNP (løbende priser).

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Grækenland	4,5	4,4	4,4	4,4	4,5	4,6
Tyrkiet	3,9	3,9	4,1	3,9	4,1	4,3
USA	5,1	4,8	4,3	4,0	3,7	3,6
Frankrig	3,4	3,4	3,3	3,1	3,0	3,0
Storbritannien	3,8	3,6	3,4	3,1	3,0	2,8
Portugal	2,7	2,7	2,6	2,7	2,5	2,6
Norge	3,0	2,7	2,8	2,3	2,4	2,2
Holland	2,5	2,3	2,1	2,0	2,0	1,9
Italien	2,1	2,1	2,0	1,8	1,9	1,9
Danmark	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8	1,7
Belgien ¹⁾	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
Tyskland	2,1	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6
Spanien	1,6	1,7	1,5	1,5	1,5	1,4
Canada	1,9	1,9	1,8	1,6	1,5	1,3
Luxembourg	1,0	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8

1) Fra 1992 er forsvarsudgifterne excl. Gendarmeriet.

Tabel 5: Sammenligning af NATO-landenes forsvarsudgifter pr. indbygger i USD omregnet til samme prisniveau og vekselkurs (1990).

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
USA	1109	1038	971	914	863	838
Norge	833	773	803	700	760	746
Frankrig	724	710	710	673	659	663
Storbritannien	612	589	564	517	512	491
Danmark	507	503	488	480	476	482
Grækenland	372	366	374	379	399	418
Holland	472	436	424	407	414	409
Italien	409	409	399	360	386	383
Tyskland	459	412	385	376	369	360
Belgien	372	355	352	342	337	340
Canada	378	374	360	335	302	274
Luxembourg	285	254	275	263	269	272
Portugal	189	191	184	195	186	203
Spanien	204	222	201	207	201	197
Tyrkiet	98	103	96	95	100	102

TILLÆG 2

Vedtagne lovforslag i 1997

	Stillet	Behandlet
I. Forslag til lov om anvendelse af de i den ophævede lov om ordningen af Kjøbenhavns Væbning af 28. maj 1870, § 13, omhandlede fonds m.v. (L 149) Af Forsvarsministeren.	29/1-97	1.behandling Betænkning 10/4-97 2.behandling 3.behandling
		7/2-97 22/4-97 24/4-97

TILLÆG 3

Folketingsbeslutninger i 1997

	Stillet	Behandlet	
1. Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks tiltrædelse af ændret protokol II om forbud mod eller begrænsninger i anvendelsen af miner, lureminer og andre mekanismer og ny protokol IV om blindende laservåben til anvendelse af visse konventionelle våben, som må anses for at være unødigt skadevoldende eller for at ramme i flæng. (B 93) Af Udenrigsministeren.	5/2-97	1.behandling Betænkning 2.behandling, vedtagelse	20/2-97 18/3-97 22/4-97
2. Forslag til folketingsbeslutning om dansk deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Albanien. (B 123) Af Udenrigsministeren.	16/4-97	1.behandling Betænkning 2.behandling, vedtagelse	23/4-97 30/4-97 2/5-97
3. Forslag til folketingsbeslutning om folkeafstemning om NATO-udvidelse. (B 3) Af Villy Søvnal (SF), Gert Petersen (SF), Margrete Auken (SF) og Jes Lunde (SF).	8/10-97	1. behandling	13/1-98
4. Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod brug af atomvåben. (B 51) Af Keld Albrechtsen (EL) og Gert Petersen (SF).	5/11-97	1.behandling	4/12-97
5. Forslag til folketingsbeslutning om Thule-basen. (B 75) Af Keld Albrechtsen (EL) og Villy Søvnal (SF)	25/11-97	1.behandling	3/2-98
6. Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af De Forenede Nationers traktat om et altomfattende forbud mod atomprøvesprængninger. (B 86) Af Udenrigsministeren.	10/12-97	1.behandling	3/2-98
7. Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af de i Bruxelles den 16. december 1997 undertegnede protokoller om Polens, Den Tjekkiske Republiks og Ungarns tiltrædelse af den Nordatlantiske Traktat. (B 92) Af Udenrigsministeren.	17/12-97	1.behandling Betænkning 2.behandling, vedtagelse	13/1-98 29/1-98 3/2-98

TILLÆG 4

Forespørgsler i 1997

Forespørgsel	Stillet	Besvaret
1. Forespørgsel til udenrigsministeren og forsvarsministeren om NATO's kommandostruktur og forstærkningsplaner. (F12) Af Keld Albrechtsen (EL) og Villy Søvnal (SF).	Anmeldt 21/10-97 Fremmet af foresp. 28/10-97	Forhandling 13/1-98

TILLÆG 5

Spørgsmål til forsvarsministeren i 1997

Spørgsmål	Stillet	Besvaret
1505. Af Bruno Jerup (EL) om, hvor meget har forsvarrets reklamekampagne for at skaffe flere ansøgere til forsvarrets officersskoler kostet?	21/2-97	28/2-97
1506. Af Bruno Jerup (EL) om, hvad er begrundelsen for iværksættelsen af forsvarrets kampagne for officersuddannelserne?	21/2-97	28/2-97
1791. Af Pia Kjærsgaard (DF) om, hvilke kriterier lægger ministeren til grund for at stille en helikopter til rådighed for en anden minister, hvad kostede det forsvaret at flyve indenrigsministeren rundt på PR-turen mod racisme, og har andre ministre i ministerens tid benyttet sig af eller fået et tilsvarende tilbud af ministeren?	24/3-97	9/4-97
2158. Af Anne Bastrup (SF) om, er det korrekt, at en genindkaldt soldat ikke kan få udsat sit fremmøde med den begrundelse, at hans kone står foran at skulle føde, og vil ministeren i bekræftende fald oplyse, om ministeren agter at ændre på denne praksis?	29/4-97	6/5-97
2338. Af Pia Kjærsgaard (DF) om, vil det være muligt inden for dansk militær at kunne løse visse overvågnings- eller bevogtningsopgaver, der i dag udføres af politiet, ser ministeren noget til hinder for et samarbejde med politiet om sådanne opgaver, og har ministeren tilbudt politiet militærpersonale til den slags opgaver?	22/5-97	2/6-97
2358. Af Bodil Thrane (V) om, vil ministeren oplyse, om redningsstationen i Thorup Strand skal lukkes og i bekræftende fald redegøre for de overvejelser, som ligger til grund for denne beslutning, og vil ministeren overveje at bevare den såkaldte B-redningsstation i Slettestrand?	26/5-97	6/6-97
2384. Af Keld Albrechtsen (EL) om, hvad kan ministeren oplyse om dansk forsvars brug af, deltagelse i og bidrag til et såkaldt ECHELON-aflytningssystem?	27/5-97	4/6-97
2524. Af Pia Kjærsgaard (DF) om, er det kommunikationen mellem forsvarrets officerer og ministeriet der svigter, eller er det andre årsager, der har betydet, at danske soldater blev sendt til Bosnien i 1996 med en brigadegeneral som øverstbefalende, som var		

	bekymret over brigadens evner til at løse den stillede opgave, hvis det kom til kamp, til trods for at disse evner var en klar betingelse for opgavens løsning?	12/6-97	17/6-97
2525.	Af Pia Kjærsgaard (DF) om, er udsendelsen af danske soldater til Bosnien i januar 1996, hvor soldaternes liv blev sat på spil i en unødvendig grad, sket på grund af dårlig militær ledelse eller ved en misforstået politisk beslutning fra ministerens side?	12/6-97	17/6-97
2854.	Af Brian Mikkelsen (KF) om, hvor mange store og små kørekort bliver der hvert år taget i forsvaret?	25/7-97	4/8-97
2912.	Af Keld Albrechtsen (EL) om, kan ministeren oplyse, hvorledes det kan gå til, at der på Thulebasen er fundet en 200-liters tromle mærket "radioaktiv", hvad tromlen nærmere indeholder, hvorfor og hvornår den er placeret på basen, og hvad de danske myndigheder foretager sig for at få opklaret denne sag til bunds?	31/7-97	14/8-97
3080.	Af Keld Albrechtsen om, vil ministeren oplyse, i hvor mange tilfælde orlogsfartøjer eller statsskibe fra USA har anløbet dansk havn siden 1989?	20/8-97	29/8-97
3154.	Af Søren Søndergaard (EL) om, vil ministeren oplyse, hvilke militære øvelser dansk militær skal deltage i resten af 1997, hvor også det tyrkiske militær ventes at deltage?	25/8-97	29/8-97
3251.	Af Keld Albrechtsen (EL) om, kan ministeren oplyse, hvad formålet er med at oprette en ny overkommando i Polen med deltagelse af en tysk, dansk og polsk division, og i hvilket omfang denne ny kommando er rettet mod de russiske styrker i Østersøområdet?	2/9-97	9/9-97
3300.	Af Villy Søvnald (SF) om, kan det bekræftes, at DSB har forlangt et større beløb af Forsvarsministeriet for at fragte antipersonelmimer gennem Storbæltstunnelen på grund af øgede omkostninger grundet overholdelse af sikkerhedsforskrifterne?	4/9-97	15/9-97
3301.	Af Villy Søvnald (SF) om, hvilken form for kontrol med sikkerheden er der i forbindelse med transport af sprængfarligt militærmateriel igennem Storebæltstunnelen?	4/9-97	15/9-97
3380.	Af Kim Behnke (FP) om, vil ministeren oplyse, om det danske forsvar er i stand til at foretage bevogtning af den dansk-tyske grænse for at hindre illegale indvandrere i at krydse grænsen,		

	eller kan danske soldater kun bevogte grænser i udlandet?	10/9-97	15/9-97
3384.	Af Søren Søndergaard (EL) om, hvad kan ministeren oplyse om antallet af anmodninger fra tyrkiske flådefartøjer og statskibe om gennemfart af og ophold i dansk territorialfarvand, som Forsvarskommandoen har behandlet siden 1990, (herunder hvilke havne og andre anløbssteder, der har været besøgt), om nogle af disse anmodninger er blevet afslået og i givet fald hvorfor?	10/9-97	23/9-97
3402.	Af Søren Søndergaard (EL) om, vil ministeren oplyse, med hvilken begrundelse, såfremt en sådan er givet, at den tyrkiske deltagelse i NATO-øvelsen Dynamic Mix i efteråret 1997 på tyrkisk foranledning blev annulleret, og vil ministeren give sin egen vurdering af årsagen til denne annullering?	12/9-97	23/9-97
3440.	Af Kristian Thulesen Dahl (DF) om, vil ministeren redegøre for, hvilke overvejelser der gøres om fremtiden for Flyvestation Vandel - herunder om ministeren har kendskab til tanker om, at Flyvestation Vandel kan spille en rolle i forhold til den offentligt ejede Billund Lufthavns pladsproblemer?	15/9-97	24/9-97
14.	Af Jens Jørgensen (KF) om, hvad agter ministeren at gøre for at rette op på den pilotmangel, som bevirker, at Flyvevåbnets øvelsesaktivitet er nede på et uforsvarligt niveau?	7/10-97	14/10-97
227.	Af Erik Larsen (V) om, vil ministeren fremsende en oversigt over, hvilke nye initiativer der i ministeriets drift og anløgsbudget for finanslov 1998 vil kunne fremme beskæftigelsen og udviklingen i det sydfynske område?	23/10-97	31/10-97
340.	Af Otto Steenholdt (V) om, vidste ministeren, at amerikanerne i foråret har anlagt en islandingsbane uden for det såkaldte forsvarsområde ved Thule-basen, og har ministeren underrettet Grønlands Landsstyre om, at "New York Air National Guard 109" anlagde deres øvelsesbane uden for forsvarsområdet?	4/11-97	10/11-97
455.	Af Poul Nødgaard (DF) om, hvordan kan ministeren se passivt til, at forsvarets erfarne piloter søger over i civile job, og vil ministeren redegøre for årsagerne til pilotsituationen i forsvaret?	13/11-97	24/11-97
456.	Af Poul Nødgaard (DF) om, hvilke skridt er der taget på nuværende tidspunkt, og hvilke fremtidige skridt forventer ministeren at tage for at løse den anspændte pilotsituation i forsvaret, så pilotflugten standses, og vil ministeren komme med en vurde-		

	ring af, hvordan denne problemstilling både nu og i fremtiden vil indvirke på Danmarks muligheder for at leve op til vores forsvarsmæssige forpligtelser?	13/11-97	24/11-97
457.	Af Poul Nødgaard (DF) om, mener ministeren, at den nuværende pilotsituation kan have sikkerhedsmæssigt uheldige konsekvenser for det øvrige flyvende militære personel?	13/11-97	24/11-97
664.	Af Søren Søndergaard (EL) om, vil ministeren oplyse, om forsvaret er i besiddelse af trådudløser, som kan påmonteres de Claymoreminer, som forsvaret er i besiddelse af, og om Claymoreminer med trådudløser hører til den kategori af miner, som omfattes af et internationalt forbud?	3/12-97	17/12-97
665.	Af Søren Søndergaard (EL) om, vil ministeren oplyse, om forsvaret er i besiddelse af luremineringstønder M/66, som kan antænde Claymore M/80, og vil ministeren oplyse, om luremineringstønderen er omfattet af et forbud?	3/12-97	17/12-97
859.	Af Svend Aage Jensby (V) om, at helikopterredningstjenesten i eskadrille 722 på Flyvestation Værløse kun kan opretholdes ved, at piloterne pålægges overarbejde, og finder ministeren, at dette er en holdbar og lovmedholdelig situation?	18/12-97	12/1-98

TILLÆG 6

Spørgsmål fra Forsvarsudvalget i 1997

Spørgsmål

Stillet Besvaret

19. "Idet der henvises til "Aftale om forsvarrets ordning 1995-1999" ønskes følgende besvaret:
- 1) Af aftalen fremgår det, at "udover forsvarsrammen kan forsvarret afholde udgifter som følge af optjente renteindtægter under ordningen om selvstændig likviditet".
- a) Betyder det, at Forsvarsministeriet i modsætning til andre ministerier, ikke skal modregne optjente renter i statens bevilling? Hvis dette er tilfældet, hvad er da den saglige årsag til, at forsvarret skal have denne særstilling?
- b) Hvor meget har denne rentetilskrivning udgjort for 1995, og hvor meget forventes den at udgøre for hele 1996?
- c) Betyder denne ordning, at såfremt forsvarret modtager bevillingen til betaling af f.eks. et kampfly, men flyet først indkøbes et år senere end beregnet, da vil forsvarret kunne inddrage renteindtægten herfor? Såfremt dette er tilfældet, ønskes oplyst, om ikke også den særlige prisregulering, som også er et særligt privilegium for forsvarret, betyder, at forsvarret samtidig kompenseres for den prisstigning, som udskydelsen af indkøbet måtte betyde.
20. Af aftalen fremgår det, at kun indsættelse af dele af Den Danske Internationale Brigade samt udsendelse af EU-monitorer skal afholdes inden for forsvarsrammen. I den forbindelse ønskes i hovedposter og beløb oplyst, hvilke dele, der afholdes inden for forsvarsrammen og hvilke, der afholdes uden for forsvarsrammen.
21. Det fremgår af DIB-aftalen, at der er afsat 530 mil. kr. til løsning af internationale opgaver i FN-, OSCE- og NATO-regi herunder indsættelse af dele af den internationale brigade m.v. Det fremgår også, at ved evt. mindreforbrug vil de reducerede udgifter komme forsvarret til gode. På denne baggrund - og fordi det af dagspressen fremgår, at der er store problemer med at få bevillingerne til Den Internationale Brigade til at slå til, ønskes oplyst, om der i 1995 har været et mindreforbrug og hvorledes forbruget har udviklet sig i 1996. Forventes således for 1996 et mer- eller min-

- dreforbrug, og i givet fald hvor meget?
22. Af DIB-aftalen fremgår det, at forsvarrets humanitære indsats indtil 1998 skal finansieres over U-landsbevillingerne. Hvor meget forventes disse udgifter at andrage i aftaleperioden - opdelt på hvert år aftalen løber?
23. Af DIB-aftalen fremgår det, at forsvarret har en såkaldt "provenu-finansieringsordning".
- a) Der ønskes oplyst hvad denne ordning indebærer, og hvorved den adskiller sig fra det, er gælder øvrige ministerier?
- b) Såfremt der er tale om benyttelse af en særlig tekstanmærkning til finansloven, ønskes oplyst, hvor længe denne har været i brug, og om ikke ministeren vil finde det bedre i overensstemmelse med grundloven, såfremt der i egentlig forstand lovgives herom.
- c) Hvis der er tale om en særordning, hvad er da den saglige baggrund for, at forsvarret har en sådan?
24. Hvor meget forventer ministeren, at salg af forsvarrets ejendomme vil indbringe i perioden 1995 - 1999 opdelt på hvert år aftalen løber? Er det korrekt forstået, at forsvarsrammen, som for 1996 er fastsat til 15.408 mio. kr. vil skulle forøges hermed?
25. Af forsvarsaftalen fremgår det, at provenu-finansieringsordningen kan overtrækkes med indtil 130 mil. kr. årligt. Vil et sådant overtræk medføre renteberegning herunder reducere den rente, som forsvarret modtager uden for forsvarsrammen og kan ministeren oplyse, om der ult. 1996 forventes noget overtræk?
26. Af forsvarsrammen fremgår det, at der afsættes 23 mil. til at undersøge mulighederne for at udvikle et fælles fremtidigt ubådsprojekt. Er det regeringens opfattelse, at Danmark har behov for nye u-både, når man dels tager den lavvandede Østersø og dels tager moderne lytte/sensor-udstyr til opsporing af u-både i betragtning?
- I givet fald ønskes oplyst hvor mange u-både forsvarret påregner at anskaffe i de kommende 10 år jf. Forsvarskommandoens langtidspanlægning og hvad disse for tiden påregnes at ville koste pr. stk. i 1996-priser.
27. Af forsvarsaftalen fremgår det, at opgaver knyttet til maritim mil-

	jøovervågning og isbrydning overføres til forsvarsministeriet ved delegation. Hvor meget er forswarets budget tilført ved disse overførsler? Er det korrekt opfattet, at efter overførslen vil den særlige prisreguleringsaftale også gælde for disse aktiviteter?	21/1-97	26/3-97
28.	Af forsvarsaftalen fremgår det, at det danske bidrag til NATO's reaktionsstyrker, som er specificeret i aftalens bilag 2, skal revurderes løbende. Såfremt der bliver tale om en forøgelse eller en formindskelse af bidraget, betyder det så, at forswarets udgiftsramme skal reguleres i takt hermed, og i givet fald hvordan?	21/1-97	26/3-97
29.	Ministeren bedes redegøre for, hvilke ressourcer i form af personel og materiel, der de sidste to år er og i de kommende to år vil blive tilført flyvevåbnet med henblik på at gøre dette i stand til at deltage i løsningen af internationale opgaver jf. herved de ressourcer, der indtil nu er tilført hæren?	29/1-97	26/3-97
30.	Ministeren bedes oplyse, om flyvevåbnet for tiden er i stand til at bemane alle sine eskadriller med piloter?	29/1-97	26/3-97
31.	Det er oplyst, at reservepersonel i Den Internationale Brigade ifølge rådighedskontraktens § 9, stk. 5, har ret til en bonus på kr. 45.000 efter 3 års tjeneste. Såfremt reservepersonel forinden treårsperiodens udløb overgår til fast ansættelse, forspildes muligheden for bonus. Ministeren bedes derfor oplyse, om der vil blive tilvejebragt en ligestilling mellem de to grupper af personel.	5/3-97	14/3-97
32.	Råder eskadrille 730 selv over de ressourcer, der ville være fornødne for at deltage i løsningen af en international opgave af et halvt års varighed og i benægtende fald, hvorfra ville de nødvendige ressourcer blive tilvejebragt?	12/3-97	23/4-97
33.	Idet der henvises til DUPI-redegørelsen om Grønland under den kolde krig, hvoraf det blandt andet fremgår, at de civile kilder i både Danmark og USA omhyggeligt har gemt alle dokumenter, selv de mest kontroversielle, medens de militære myndigheder i begge lande, ofte ret underordnede som Grønlandskommandoen og Flyverkommandoen, selv i fredstid har ladet dokumenter forsvinde, som forekom den tilfældige stab besværlige eller ubekvemme, bedes ministeren oplyse, hvorledes det vil blive sikret, at man i fremtiden undgår, at dokumenter bekvemme eller ubekvemme, blot forsvinder fra de militære myndigheders arkiver.	18/3-97	29/5-97

34.	Ministeren bedes oplyse, hvilke aktiver Danmark, jf. Forsvarsforliget af 8. december 1995, har tilmeldt det FN-register over ressourcer til rådighed for katastrofehjælp, som FN's humanitære afdeling har under opbygning. (Til Udviklingsministeren)	18/3-97	15/9-97
35.	Ministeren bedes oplyse, hvorfor det er forsaret, der skal levere bistand til løsning af humanitære opgaver for FN. (Til Udviklingsministeren)	18/3-97	15/9-97
36.	Ministeren bedes oplyse om størrelsen af reklamebudgettet for Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste i årene 1992 til og med 1997.	4/4-97	16/5-97
37.	Såfremt det forholder sig således, at forswarets reklamebudget i perioden 1992-1997 er kraftigt forøget, bedes ministeren oplyse om baggrunden herfor.	4/4-97	16/5-97
38.	Ministeren bedes kommentere de i vedlagte uddrag af CS nr. 1/97 beskrevne katastrofale forhold, der hersker i flyvevåbnet, og herunder specifikt angivne hvilke øjeblikkelige initiativer, der vil blive iværksat for dels at råde bod på pilotmanglen dels at sikre, at de nuværende piloter kan gennemføre de nødvendige flyvetimer, hvilket efter det oplyste ikke i dag er tilfældet.	10/4-97	24/11-97
39.	Af dagspressen fremgår det, at der i Danmark er et latent behov for uddannelse af læger og sygeplejersker i specialet traumatologi (katastrofemedicin). Med tæt ved tusind dræbte årligt alene ved trafik- og arbejdsulykker forekommer der således at være en alvorlig flaskehals i sundhedsvæsenet. Har ministeren på den baggrund planer om oprettelse af kurser eller anden efteruddannelse af sundhedspersonalet. (Til Sundhedsministeren)	14/4-97	4/6-97
40.	Finder ministeren det betryggende, at uddannelse i et så vigtigt civilt speciale som traumatologien overlades til Forsvarets Sundhedstjeneste. (Til Sundhedsministeren)	14/4-97	4/6-97
41.	Kan ministeren garantere, at dansk deltagelse udviklingen af JSF og senere i en eventuel produktion af JSF ikke kan komme i konflikt med dansk våbenlovgivning.	24/4-97	5/5-97
42.	Vil ministeren tilstille udvalget de af ministeren under samrådet om JSF anvendte talcpunkter og eventuelle supplerende talepapirer om JSF.	24/4-97	5/5-97

43.	Vil ministeren redegøre for den humanitære status for de forskellige grupper og personer inden for totalforsvaret, såvel på dansk geografisk område som under tjeneste i udlandet.	22/5-97	15/8-97
44.	Ministerens kommentar udbedes til notits i Jyllandsposten af den 18. august 1997, hvoraf fremgår, at den svenske våbenfabrik Bofors har truet med at gå til EU-domstolen, hvis Danmark fastholder krav om, at der ikke må transporteres mere end 4 tons sprængstof pr. vogn under Storebæltstunnelen. (Til Trafikministeren)	8/9-97	26/9-97
45.	Ministerens kommentar udbedes til de kritikpunkter der rejses i artiklen "Evaluering Albanien" i tidsskriftet Fagligt Forsvar, nummer 6, 1997, af den danske Albanien mission, ikke mindst hvad angår opgaver, beklædning og forholdet til de franske styrker.	12/9-97	3/10-97
46.	Ministerens kommentar udbedes til de 2 spørgsmål der rejses i slutningen af artiklen A/S Bananrepublikken i Soldaten nummer 4, 1997.	12/9-97	19/11-97
47.	Kan ministeren bekræfte, at der fra begyndelsen af 1998 kun vil være ca. 8 F-16 piloter tilbage på Flyvestation Aalborg, og at man på Flyvestation Skrydstrup lokale og arbejdsmæssigt har slået eskadrille 730 og 727 sammen, således at alene eskadrille 730 er fuldt bemanded.	12/9-97	21/10-97
48.	Vil ministeren oplyse, hvortil de økonomiske midler, der i forsvarsforliget forudsættes anvendt til lønninger og drift af F-16 eskadrillerne, men som gennem længere tid er sparet ved den voldsomme nedsættelse af aktivitetsniveauer, er anvendt.	12/9-97	21/10-97
49.	Med henvisning til artikel i Morgenavisen Jyllandsposten af 18. september (vedlagt), bedes ministeren redegøre for - Hvor mange våben, og hvilke typer af våben der er forsvundet fra forsvarets våbenmagasiner. - Hvorfor forsvarsministeriet har valgt at hemmeligholde oplysninger om tyverierne fra juni til september. - Om der er hemmeligholdt viden om andre våbentyverier fra forsvaret. - Hvad ministeren agter at gøre for at sikre, at tyverierne ikke gentager sig.	19/9-97	21/10-97

50.	Hvad agter den danske regering at gøre for, i forlængelse af rapport fra "The Panel of Governmental Experts on Small Arms, New York, juli 1997" (vedlagt), at leve op til panelets anbefalinger. (Til Udenrigsministeren)	25/9-97	30/9-97
1.	Ministerens kommentarer udbedes til vedlagte artikel "Pilotflugt giver problemer" fra Jyllands-Posten den 2. oktober 1997	14/10-97	24/11-97
2.	Ministerens kommentarer udbedes til vedlagte uddrag af CS nr. 1/97 beskrevne katastrofale forhold, der hersker i flyvevåbnet og herunder specifikt angive hvilke øjeblikkelige initiativer der vil blive iværksat for dels at råde bod på pilotmanglen dels at sikre, at de nuværende piloter kan gennemføre de nødvendige flyvetimer, hvilket efter det oplyste ikke i dag er tilfældet. (Spørgsmålet er tidligere stillet i Folketingsåret 1996-97 som spm. 38)	21/10-97	24/11-97
3.	Med henvisning til artikel i Morgenavisen Jyllandsposten af 18. september (vedlagt), bedes ministeren redegøre for - Hvor mange våben, og hvilke typer af våben der er forsvundet fra forsvarets våbenmagasiner. - Hvorfor forsvarsministeriet har valgt at hemmeligholde oplysninger om tyverierne fra juni til september. - Om der er hemmeligholdt viden om andre våbentyverier fra forsvaret. - Hvad ministeren agter at gøre for at sikre, at tyverierne ikke gentager sig. (Spørgsmålet er tidligere stillet i Folketingsåret 1996-97 som spm. 49)	21/10-97	28/10-97
4.	Kan ministeren bekræfte, at der fra begyndelsen af 1998 kun vil være ca. 8 F-16 piloter tilbage på Flyvestation Aalborg, og at man på Flyvestation Skrydstrup lokale og arbejdsmæssigt har slået eskadrille 730 og 727 sammen, således at alene eskadrille 730 er fuldt bemanded. (Spørgsmålet er tidligere stillet i Folketingsåret 1996-97 som spm. 47)	21/10-97	24/11-97
5.	Vil ministeren oplyse, hvortil de økonomiske midler, der i forsvarsforliget forudsættes anvendt til lønninger og drift af F-16 eskadrillerne, men som gennem længere tid er sparet ved den voldsomme nedsættelse af aktivitetsniveauer, er anvendt.		

	(Spørgsmålet er tidligere stillet i Folketingsåret 1996-97 som spm. 48)	21/10-97	24/11-97
6.	Ministerens kommentar udbedes til de 2 spørgsmål der rejses i slutningen af artiklen A/S Bananrepublikken i Soldaten nummer 4, 1997. (Spørgsmålet er tidligere stillet i Folketingsåret 1996-97 som spm. 46)	21/10-97	19/11-97
7.	Hvor stort har omfanget af udsøgning og afgang blandt yngre officerer, befalingsmænd og konstabler været i hvert af de seneste 3 år.	24/10-97	24/11-97
8.	Såfremt det er rigtigt, at udsøgning og afgang blandt de nævnte personelgrupper finder sted i stigende omfang, bedes ministeren oplyse, hvad ministeren mener kan være årsag til dette.	24/10-97	24/11-97
9.	Hvordan har ministeren tænkt sig at nedbringe antallet af kortvarslede forflytninger, som finder sted med det formål at dække pludseligt opståede "huller" ved andre tjenestesteder.	24/10-97	24/11-97
10.	Ministerens kommentar til vedlagte artikel fra "Chili" (nr. 10 af oktober 1997) udbedes, især med henblik på en nærmere afklaring af hvorledes retningslinierne er for aktive autonome, nynazister og rockere/"hangarounds" deltagelse i hjemmeforsvaret.	11/11-97	8/12-97
11.	I det der henvises til samrådet i udvalget den 20. november 1997 vedrørende det amerikanske forsøg på i begyndelsen af 1997 at anlægge en islandingsbane uden for forsvarsområdet nord for Thule bedes ministeren redegøre for: - hvilke regler og procedurer, i den mellem Danmark og USA i 1951 indgåede aftale om forsvaret af Grønland, der gælder for gennemførelse af amerikanske aktiviteter i Grønland, herunder med hensyn til underretning af danske og lokale myndigheder samt overholdelse af lokale bestemmelser, - om de amerikanske myndigheder efter ministerens opfattelse har overholdt og efterlevet gældende regler, procedurer og aftalens ånd, - om de opstramninger af eksisterende procedurer og etablerede nye procedurer for underretning og rapportering mellem implicerede amerikanske, grønlandske og danske myndigheder er tilstrækkelige til at forhindre en gentagelse eller lignende episoder, samt		

	- hvorvidt USA har et selvstændigt juridisk ansvar for at overholde aftalens regelsæt, uanset eventuelle mangelfulde eller fejlagtige oplysninger fra dansk side.	24/11-97	6/1-98
12.	Ministeren bedes redegøre for, eventuelt belest med statistiske oplysninger fra de seneste år, hvad det samfundsøkonomisk vil betyde for Danmark, hvis man helt forbyder eksport af krigsmateriel.	24/11-97	16/12-97
13.	I tilknytning til samrådet den 12. december 1997 og under henvisning til ministerens besvarelse af spørgsmål 1, 2 og 4 (Alm.del-bilag 3, 4., 5) bedes ministeren oplyse: - hvor mange af de 33 manglende piloter er F-16 piloter - hvor mange F-16 piloter skulle egentlig have gjort tjeneste på Flyvestation Aalborg, og hvor stor en del af de manglende F-16 piloter kommer herfra. - om Finansministeriet allerede har indledt forhandlinger om piloternes aflønning og i bekræftende fald med hvem, og - hvor stort et beløb er i 1996 sparet på mindre lønninger og pensioner til forsvarets personel, og vil dette eventuelt kunne anvendes til højere pilotlønninger.	4/12-97	16/12-97
14.	Hvornår og i hvilken form er Folketinget blevet informeret om, at USA har etableret militære faciliteter i Danmark, udover Grønland jf. ovenfor.	9/12-97	20/1-98
15.	Hvilke faciliteter har der været tale om.	9/12-97	20/1-98
16.	Hvilken faktisk kontrol har Danmark udøvet over disse udenlandske militære faciliteter.	9/12-97	20/1-98
17.	Af artiklen fremgår det, at USA fortsat anvender disse bygninger på Flyvestation Karup. Hvilke bygninger er der tale om, og til hvilke formål har USA fortsat dispositionsret over disse bygninger og installationer.	9/12-97	20/1-98
18.	Hvilken faktisk kontrol udøver Danmark med de aktiviteter, som foregår i de tilbageværende amerikanske faciliteter i Karup.	9/12-97	20/1-98
19.	Har USA eller andre lande tilladelse til at disponere over faciliteter i Danmark andre steder end i Karup. Hvis dette kan bekræftes udbedes en oversigt over, hvilke faciliteter, der er tale om, og hvilke formål disse har.	9/12-97	20/1-98

20.	Kan ministeren bekræfte, at fremmede magter har rådighed over elektroniske aflytningsfaciliteter i Danmark.	9/12-97	20/1-98
21.	Hvis spørgsmål 20 kan bekræftes ønskes oplyst, hvorledes Danmark sikrer sig, at disse ikke kan anvendes eller bliver anvendt til f.eks. industrispionage imod danske økonomiske interesser.	9/12-97	20/1-98
22.	Ministerens bedes oplyse, hvorledes pilotafgangen fordeler sig på piloternes respektive nye arbejdsgivere.	17/12-97	
23.	Ministerens bedes oplyse, om andre lande med hvilke Danmark normalt sammenligner sig, har lignende fastholdelsesproblemer, og i givet fald med hvilke tiltag/ordninger disse er eller forsøges løst.	17/12-97	
24.	Ministerens bedes oplyse, niveauet for de aktuelle pilotløbninger (fordelt på grundløn og tillæg) og løbningerne for tilsvarende personel i private luftfartsselskaber.	17/12-97	
25.	Ministerens bedes oplyse, hvilken livstidsindkomst (brutto og netto) forsvarens piloter kan påregne under nuværende forhold samt tilsvarende tal for piloter i de private luftfartsselskaber, hvortil den overvejende del af forsvarets afgående piloter er søgt.	17/12-97	
26.	Hvad er den bevillingsmæssige hjemmel til de brede reklamefremstød forsvarer gennemfører.	19/12-97	20/1-98

Samrådsspørgsmål

B	Ministerens bedes orientere om regeringens holdning til den udsendte rapport fra Forsvarets Efterretningstjeneste, vedrørende 2. og 3. generations indvandrere, som en sikkerhedsrisiko for Danmark, såfremt de aftjener værnepligt i Danmark.	20/3-97	22/4-97
C	På baggrund af TV2-reportagen om planerne for udviklingen af en ny generation af jagerfly (såkaldte JSF) ønskes ministerens i et kommende samråd at besvare følgende spørgsmål: Vil ministerens forklare, hvorfor Folketinget ikke for længe siden er blevet orienteret om planerne for udvikling af et fly til afløsning af F-16. Finder ministerens planerne om at bruge 600 mia kr. på en ny type jagerfly er rationelle i lyse af den internationale situation og den europæiske afspænding. I hvilke situationer kunne ministerens forestille sig, at den nye type fly vil kunne komme i anvendelse. Vil ministerens redegøre for de historiske erfaringer omkring udviklings- og produktions omkostninger i relation til flyproduktion. Finder ministerens det sandsynligt, at prisen på den nye type JSF fly skulle blive lavere, end prisen for F-16. Har ministerens planer om at anmode Folketinget om tilslutning til en dansk deltagelse i det amerikanske flyprojekt.		
D	Ministerens bedes redegøre for sagsforløbet op til Folketingets beslutning i december 1995 om at sende danske soldater med IFOR-styrken til Bosnien-Hercegovina, herunder om Folketinget fik alle relevante oplysninger til vurdering af styrkens sikkerhed, og om ministerens også efterfølgende mener at have orienteret Folketinget tilstrækkeligt.	16/7-97	23/7-97
A	Vil ministerens redegøre for forløbet i sagen vedrørende USA's etablering af en landingsbane på isen udenfor forsvarsområdet ved Thulebasen, jf. artikler i Berlingske Tidende den 2. og 3. november 1997.	3/11-97	20/11-97

- B Mener ministeren, at indholdet, herunder procedurerne, i den nuværende forsvarsaftale mellem Danmark og USA vedrørende Grønland er tilstrækkeligt, når en landingsbane kan etableres ved Thulebasen, uden at Forsvarsministeriet i mere end et halvt år er vidende derom. 3/11-97 20/11-97
- C Er ministeren, efter det fremkomne vedrørende amerikansk anlæg af en landingsbane ved Thulebasen enig i, at grønlænderne skal sikres direkte indflydelse på de forsvarsaftaler, Danmark og USA indgår vedrørende Grønland. 3/11-97 20/11-97
- D I lyset af den store opmærksomhed og omtale, som pilotflugten fra flyvevåbnet har været genstand for i over et halvt år, jf. herved tidligere spørgsmål og aktualiseret i forbindelse med den henvendelse, forsvarsministeren har fået fra "Pilotgruppen på Flyvestation Værlose", bedes ministeren redegøre for:
- Piloternes nuværende uddannelses- og træningsvilkår,
  - flyberedskabet,
  - antallet af operative eskadriller og deres respektive pilotbemanding, herunder helikopterpiloter tilknyttet fiskeriinspektionen i Nordatlanten, samt oplyse hvilke skridt, der er, eller vil blive taget for at forbedre piloternes forhold og dermed deres fastholdelse i forsvaret.
- 14/11-97 16/12-97

TILLÆG 7

Materielskitsen

Flyvevåbnet

Disponeringer (mio. kr. i 1997 niveau)

	2000-2003	2004-2007	2008-2011
FLY INKLUSIVE FLYBÅRNE VÅBENSYSYSTEMER			
Kampfly, F16			
- Opdatering af advarsels- og vildledningssystemer	220	200	
- Suppl. anskaffelse af natsensorer		500	1000
- F-16 erstatning		350	
- Udbygning af rekognosceringssystemet	210		
- Ammunition til F-16 (3. fase)		300	
- Opdatering af luft-til-luft missiler	300		
- Supplerende anskaffelse af præcisionsvåben			
UAV			
- Indledende anskaffelse af UAV	140-365		830
- Supplerende anskaffelse af UAV			
TRANSPORTFLY			
- Strukturmodifikation af tre fly	30		
- Opdatering af selvbeskyttelsessystemer		100	
- Erstatning/levetidsløsløst af C-130	225-450		1600
- Anskaffelse af 1 til 2 C-130			
FISKERIINSPEKTIONSFLY, G-III			
- Udsiftning (to stk.)	490		
HELIKOPTER, S-61			
- Udsiftning #	1700		
TRÆNINGSFLY, T-17			
- Erstatningsanskaffelse		400	
JORDBASERET LUFTFORSVAR:			
- Jord-til-luft missiler til HAWK	800		
- Modernisering af nærluftforsvaret		200	
FLYVEPLADSUDSTYR			
- Opdatering af lufttrafikkontrolsystem		150	
KOMMANDO-, KONTROL- OG INFORMATIONSDSTYR SAMT KOMMUNIKATIONSSYSTEMER			
- Udsiftning af varslingsradar (to stk.)		400	
- Udsiftning af varslingsradar (et stk.) samt etablering af transportabel K&V-kapacitet			500
# Ved ekstraordinær forøgelse af rammen.			
JORDBASERET LUFTFORSVAR:			
- Anskaffelsen af længerevarende radarer		450-550	
- ATBM-missiler til HAWK		700-800	
UDSTYR TIL UNDERTRYKKELSE AF LUFTFORSVARSSYSTEMER (SEAD)	160-260		

Hæren

Disponeringer (mio. kr. i 1997 niveau)

	2000-2003	2004-2007	2008-2011
ANSKAFFELSER TIL DEN DANSKE INTERNATIONALE BRIGADE ¹	1330	300-650	
ANDRE PANSREDE KØRETØJER			
– Pansret mandskabsvogn, modifikation	230		
– Førings- og sanitetskøretøjer			250
OPKLARINGSSYSTEMER			
– Pansrede spejderkøretøjer	430	700	
– Pansrede opklaringskøretøjer		700	
– Elektroniske opklaringsystemer		60	
– Supplerende sensorer til UAV			60
ARTILLERI			
– Raketkastere			250
– Erstatning for 155 mm trukken haubits (indledende anskaffelse)			650
MORTERER			
– Morterer		340	
HELIKOPTERE			
– Erstatning for observationshelikoptere		200	
INGENIØR- OG ABC-MATERIEL			
– Bromateriel		200	500
– Transportabel kollektiv B- og C-beskyttelse			30
– Minerydningsmateriel	50		
PANSERMINER OG OMRÅDEVÅBEN			
– Panserminer og områdevåben			250
KOMMANDO-, KONTROL-, KOMMUNIKATIONS- OG INFORMATIONSMATERIEL	535	665	1100
ØVRIGT MATERIEL			
– Kamptræningscenter			100
KAMPVOGNE			
– Erstatning for LEOPARD 1A5			900-1000
BJÆRGNINGSMATERIEL			
– Erstatning for pansret bjærgningsvogn, M 578			400-500
ARTILLERI			
– Erstatning for 155 mm trukken haubits			600-650
PANSERVÆRNSVÅBEN			
– Modifikation af panserværnsvåben, TOW		550-650	
– Erstatning for dysekanon, M/79			25-50
HELIKOPTERE			
– Kamphelikoptere		1200-1500	
INGENIØR- OG ABC-MATERIEL			
– Pansrede ingeniørkøretøjer	100-200		
– ABC-spore- og identifikationskøretøj		25-50	
HÆRENS LUFTVÆRN			
– Hærens luftværnssystem; modifikation		25-75	
ØVRIGT MATERIEL			
– Stabsøvelsessimulationssystem	25-75		

¹ I lighed med Aftale om forsvarets ordning 1995-1999 er anskaffelser af materielssystemer, der gennemføres med henblik på at give Den Danske Internationale Brigade en særlig kapacitet, samlet under ét materielprojekt "Anskaffelser til Den Danske Internationale Brigade". Modifikation af kampvogn LEOPARD 2A4 til LEOPARD 2A5, anskaffelse af transport- og observationshelikoptere og bjærgningsvogn LEOPARD 2 er således samlet under denne overskrift. Dette betyder ikke, at "Anskaffelser til Den Danske Internationale Brigade" indeholder alle anskaffelser til brigaden. De materielprojekter, hvorunder der anskaffes materiel til såvel brigaden som til øvrige hærenheder, indgår ikke i "Anskaffelser til Den Danske Internationale Brigade", men er nævnt som selvstændige projekter. Det bør i den forbindelse nævnes, at Den Danske Internationale Brigade og de øvrige reaktionsstyrkebidrag generelt prioriteres højest med materiel i disse projekter.

Søværnet

Disponeringer (mio. kr. i 1997 niveau)

	2000-2003	2004-2007	2008-2011
SKIBE			
– Undervandsbåde (fire stk.)	3400		
– Kommando- og støtteskib (1 stk.)	415		
– Supplerende udrustning		280	
– Kommando- og støtteskib (1 stk.) + Patruljeskib (1 stk.) inkl. supplerende udrustning		1450	
– Patruljeskib (1 stk.) inkl. supplerende udrustning		100	750
– CJTF modul			400
Modulpakke			
– Inspektionsfartøjer (tre stk.)		600	
– Orlogskuttere/mindre standardfartøj MK II	270	200	
– Mindre standardfartøj MK I			
LANDBASEREDE KOMMANDO-, KONTROL- OG INFORMATIONSSYSTEMER			
– Udsiftning samt suppl. af radarmateriel		100	
– Kommunikationssystemer	60		
AMMUNITION OG VÅBENSYSTEMER			
– Ammunition (SF 300)		300	
– Ammunition (indledende anskaffelse)			200
SKIBE			
– Patruljeskib (2 stk.) inkl. supplerende udrustning			1450-1550
– Modulpakke			350-450
AMMUNITION OG VÅBENSYSTEMER			
– Ammunition			375-425

Værnsfælles

Disponeringer (mio. kr. i 1997 niveau)

	2000-2003	2004-2007	2008-2011
VÅBEN			
– Tungt maskingevær, 12,7 mm (indledende ansk.)			100
– Let maskingevær, 7,62 mm (DIB mv.)			100
– Gevær, 7,62 mm (indledende anskaffelse)		200	
INFORMATIONSTEKNOLOGISK INFRASTRUKTUR			
– FLYBÅREN JORDOVERVÅGNING	350	100	
– INFORMATIONSTEKNOLOGISK INNOVATIONSPROGRAM		300	300
VÅBEN			
– Tungt maskingevær, 12,7 mm (supplerende ansk.)			350-450
– Sigtesystem til let maskingevær, 7,62 mm	90-100		
– Gevær, 7,62 mm (supplerende anskaffelse)			125-150
SANITETSMATERIEL	125-150		
ABC-MATERIEL	50-75		

Hjemmeværnet

Disponeringer (mio. kr. i 1997 niveau)

	2000-2003	2004-2007	2008-2011
VÅBEN			
– Gevær, 7,62 mm (indledende anskaffelse)			50
– Finskydningsgevær, 7,62 mm	100		
– Maskinpistol, 9 mm			50
ENKELTMANDSUDRUSTNING			
– Oppakningsystem mv., 3. fase	80		
– Hjelm		100	
ABC- OG SANITETSMATERIEL			
– Øvrigt ABC-materiel	10		
OBSERVATIONSMATERIEL	50	100	50
KOMMUNIKATIONSMATERIEL	70	10	
FARTØJER			
– Fartøjer, 90-klassen		20	
SIMULATIONSMATERIEL			50
VÅBEN			
– Gevær, 7,62 mm (supplerende anskaffelse)			100-200
ABC- OG SANITETSMATERIEL			
– ABC-dragt, middel		25-75	
FARTØJER			
– Mindre standardfarejer, MK I (7 stk.)			100-150
ILDSTØTTE, AMMUNITION		25-75	

Ordliste

AMRAAM: Advanced Medium Range Air-to-Air Missile. Amerikansk længere-rækkende luftforsvarsmissil.

BALTAP: Baltic Approaches. Chefen for Enhedskommandoen, COMBALTAP, er ansvarlig for alle operationer i området. Enhedskommandoen er et værnssælles, multinationalt NATO-hovedkvarter, som blev oprettet i 1962 i Karup for at samle den overordnede militære ledelse af operationer i Østersøområdet, Danmark og Nordtyskland under en chef - se også Joint Sub-Regional Command NORTHEAST.

BALTBAT: Den fælles baltiske fredsbevarende bataljon, som er under opbygning.

BALTDEFCOL: Fælles baltisk forsvarsakademi,

CFE: Conventional Armed Forces in Europe. Betegnelsen for en omfattende, konventionel nedrustningsaftale i Europa fra Atlanten til Ural (ATTU-området), som trådte i kraft i 1992. CFE-traktaten binder også parterne til at levere detaljerede informationer om deres forsvar og give adgang til gensidige inspektioner.

CJTF: Combined Joint Task Force. Benævnelse på et NATO koncept for indsættelse af multinationale flerværns indsatsstyrker.

CMX: Crisis Management Exercise, krisestyringsøvelse.

C-130: Flyvevåbnets Hercules transportfly.

DANBN: Betegnelsen for den danske bataljon i den fælles nordisk-polske SFOR-brigade.

DAYTON-AFTALEN: Fredsaftalen for Bosnien-Hercegovina, der blev indgået mellem konfliktens parter den 21. november 1995 i Dayton, Ohio, og som formelt blev underskrevet den 14. december i Paris.

DIB: Den Danske Internationale Brigade.

EAPC: Euro-Atlantic Partnership Council. Råd, hvor NATO og Pfp-nationerne kan drøfte sikkerhedspolitiske emner af fælles interesse.

ECMM: EU's observatør-mission (Monitor-Mission) i det tidligere Jugoslavien.

ESTCOY: Infanterikompagni fra Estland.

EU: Den Europæiske Union.

FLYVEFISKEN KLASSEN: Søværnets multi-rolle enhed på ca. 300 tons. Skibet kan skifte rolle alt efter opgave (overvågning, miljø, minerydning, mine-lægger, kampenhed), idet skibet kan udrustes med en række forskellige moduler. Søværnet råder over 14 skibe af denne slags.

FMP: Forza Multinationale Protezione. Den multinationale beskyttelsesstyrke i Albanien.

FN: De Forenede Nationer.

HAWK: Flyvevåbnets mellemdistance missilluftforsvarssystem med en rækkevidde på ca. 40 km, hvis primære opgave er etablering af områdeluftforsvar i samarbejde med det øvrige luftforsvar. Der rådes over otte eskadriller. HAWK-systemet er under opdatering.

ICTY: Den internationale krigsforbryderdomstol i Haag.

Ordlister

IEBL: Inter Entity Boundary Line. Grænseområdet mellem de tre parter i Bosnien.

IFOR: Implementation Force. Den multinationale NATO-ledede fredsimpementeringsstyrke, der fra december 1995 er indsat i Bosnien-Hercegovina til sikring af Dayton-fredsftalen. NATO overtog den 20. december 1995 ansvaret for de militære operationer i Bosnien-Hercegovina fra FN-styrkerne i området.

IMS: Den internationale militære stab ved NATO hovedkvarteret i Bruxelles.

IPTF: International Police Task Force. Den multinationale politistyrke, der udfører politimæssige opgaver i det tidligere Jugoslavien.

JOINT SUB-REGIONAL COMMAND NORTHEAST: Benøvnelsen på det nye værnscelles, multinationale hovedkvarter på dansk jord, der skal afløse BALTAP i NATO's nye kommandostruktur.

LANDJUT: Dansk-tysk korps, beliggende i Rendsburg, Tyskland. Skal danne udgangspunkt for det multinationale dansk-tysk-polske korps.

LATCOY: Infanterikompagni fra Letland.

LEOPARD: Leopard kampvognen som bl.a. anvendes af hæren.

LITCOY: Infanterikompagni fra Litauen.

MLRS: Multiple Launch Rocket System, flerskudsraketskastere, under anskaffelse til hæren.

MLU: Mid Life Update, F-16 midtvejsmodifikations-programmet.

MOU: Memorandum of Understanding.

NAC: North Atlantic Council, Det Nordatlantiske Råd.

NACC: North Atlantic Co-operation Council, Det Nordatlantiske Samarbejdsråd. NATO's forum for samarbejde og konsultation med de central- og østeuropæiske lande etableret i 1991 (se også Pfp).

NATO: North Atlantic Treaty Organization, Den Nordatlantiske Traktatororganisation.

NGO: Non Governmental Organization. Betegnelsen for en række interesseorganisationer.

NORDBAT 2: Betegnelsen for den fællesnordiske FN-bataljon omkring Tuzla.

NORDCAPS: Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support. Nordisk samarbejde inden for det fredsstøttende område.

NORDPOLBDE: Betegnelsen for den fælles nordisk-polske IFOR-brigade indsat i Dobojo-området nordvest for Tuzla. Brigaden indgår i den amerikansk ledede division i området.

OSCE: Organization for Security and Co-operation in Europe, Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (før december 1994 CSCE). Forum for sikkerheds- og samarbejdsbestræbelser i Europa, herunder konfliktforebyggende og -løsende arbejde. I kraft af sin omfattende medlemskreds og sit brede arbejdsområde er OSCE bl.a. velegnet som ramme for politisk dialog og som legitimerende organisation for fredsbevarende operationer.

PATENSCHAFT: Venskabs- og samarbejdsftale mellem tilsvarende militære

Ordlister

enheder fra forskellige lande.

PCC: Partnerskabscellen ved NATO hovedkvarteret i Mons, Belgien.

Pfp: Partnership for Peace, Partnerskab for Fred. Udviklet inden for rammerne af NACC-samarbejdet som et vigtigt skridt i NATO's åbning mod Øst. Mens NACC hovedsageligt indebar et multilateralt samarbejde på det politiske plan, åbnede Pfp-initiativet fra januar 1994 for et mere praktisk militært samarbejde mellem NATO og det enkelte Pfp-land.

PMV: Pansret mandskabsvogn.

SACEUR: Supreme Allied Commander Europe. Den øverstkommanderende for NATO's styrker i Europa. Hovedkvarter i Mons, Belgien.

SACLANT: Supreme Allied Commander Atlantic. Den øverstkommanderende for NATO's styrker i Atlantområdet. Hovedkvarter i Norfolk, Virginia.

SFOR: Stabilization Force. Den NATO-styrke, som har afløst IFOR. Se også IFOR.

SHIRBRIG: Stand-by Force High Readiness Brigade. FN's nye hurtige udrykningsstyrke.

STANAVFORCHAN: Standing Naval Force Channel. NATO's stående maritime minerydningsstyrke.

STANAVFORLANT: Standing Naval Force Atlantic. NATO's stående Atlanthavsstyrke.

STANDARD FLEX: Se FLYVEFISKEN-KLASSEN.

UN: Se FN.

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees. FN's flygtningeorganisation.

UN STAND-BY ARRANGEMENTS SYSTEMS: FN's multinationale beredskabsstyrker. En række medlemslande, herunder Danmark, har tilmeldt militære enheder til dette system. Efter national beslutning kan disse stilles til rådighed for FN med henblik på udsendelse i en FN-fredsbevarende mission med kort varsel.

WEU: Western European Union. Den Vesteuropæiske Union, hvor Danmark har observatørstatus.